

పరివర్ధిత పరిష్కృత పరిపూర్ణ హాసము

హృదయేశ్వరి

తల్లా పంజుల
శివశంకరశాస్త్రి

సాహితీ సమితి
రేపల్లె .

సర్వ స్వామ్యములు
కృత్తివాసతీర్థులవి
ద్వితీయ ముద్రణము 1954

భారతి . ప్రెస్ . తెనాలి

వర్తవ్యము

ఈ కావ్యము హాస్యపట్టున పశించుటకన్న ప్రతి ఘట్టము తుదను కొంత విస్తరించి పాటించుట యుక్తము. వివిక్త ప్రదేశము, విభావగీ జేతయు నేతత్వావ్య రసాస్వాదన మన కనుకూలములు.

కావ్యప్రపంచ ధర్మములనుబట్టి రసీకులు తత్తద్విషయ మును, కళను, సమీక్షించి, విశిష్టతను గమనించి, హాదము వొందుదురు.

ఇందలి నాయక లక్ష్మీపదాంకిత యైనది. కిరాతార్జునీయము లక్ష్మీపద లాంఛితము. శిశుపాలవధము శ్రీపదాంకితము.

స్వాదు పరాజ్ఞులు కానివారెల్లరును కావ్యపఠన యోగ్యులు. అయినను, మహాకవి మార్గగాములు, పద్య గ్రంథన రహస్యజేతలు, ప్రాక్రమిక సాహిత్య సమీక్షా దక్షులు, కామకలా ప్రసీదులు, ఆరోగ్యవంతులు నగు అర్థహృదయులే స్వారస్య నిర్ణాయకులు.

“కమనీయ కిశోర ముగ్ధమూర్తేః
కలనేను క్షణితాదృతానశేన్దోః
మమ వాచి విజృంభతాం మురారే
ర్చధురిన్దుః కణికాఽపి కాఽపి కాఽపి !”

— 3 —

సాహితీ సమితి

తెనాలి, 1925

లేవేవ ప్రతిబింబితేవ
 లిఖితే హృదయగర్భావేవ చ
 ప్రత్యక్షేవ చ వక్రప్రేవ
 ఘటితే హంతర్నిఖానేవ చ
 సా స శ్చేతసి గీరితేవ
 విశ్వా శ్చోభయవః పంచభిః
 చిన్మా సనతి తమజాల
 నిబిడ మూలేవ లగ్నా ప్రియా.

—భవభూతిః

వి త్ర మ ము

౧

మినుగు మిను కని చుక్కలు మెరయుచుండె
ఆనగించను దిగుమబ్బు లాకనమ్ము
సెడుగుగా నోచుచుండ వహీధరమ్ము
యథయ పారాశ్రవ్యల శోభిల్లి నుత్పజములు.

శత రమ్య శమస్వినీ సమయమందు
కలరవం బైన బందరు కాల్యలోని
నీరశీనిను బ్రపించి కూరుచుంటి
ప్రాణసఖితోడ ఘట్టన పడవమీద.

ఆడజొచ్చెను సయ్యాట లస్కదీయ
లలిత సాంధుర చేలాంచలాలతోడ
నీల సున్నిగ్ధ నిబిడాలకాళితోడ
పవనబాలకు డా నీటిపట్టునందు.

కృష్ణనేణీ తరంగిణీ గీతరవము
కర్ణముల మందమందముగా నదిన
నిన్ను వర్ణింప సాగెను నిరుపమాన
రమ్యవాక్కుల నుకవి నా ప్రాణసఖుడు.

హంసపల్కులచే నిషధాధిపతికి
భీమ భూపాల పుత్రిపై ప్రేమవోలె
ఆపువాక్కులచే రాగ మంకురించి
కోరకితమయి యయ్యెను కుసుమితంబు.

విజయవాటి పురస్సును వీడి యవల
కృష్ణవేణి మహాతరంగిణి నదింబి
పర్వతశ్రేణి దాటి సంభ్రమముతోడ
దక్షిణాపథవర్తియై తరలె మనసు.

౨

ఆ మనోహర మాఘ సాయాహ్ననేళ
ఇష్టసఖుతోడ సరణి నే నేగుచుండ
అక్కజము కొల్పి తోచె నీ యాననమ్ము
సరసిపై దేలియాడెడి జలజమట్లు.

మధువమై పోయె నవుడె నా మానసమ్ము
నీ ముఖాబ్జమ్ముపై వాలు నిరతితోడ.
పాదయుగళమ్ము తోడనె పార్శ్వమునకు
తిరిగి కదలగ జొచ్చె విధేయ మగుచు.

సుందర ద్వారదేశమునందు నపుడు
సత్ప్రపన్నుగ నున్న నీ గాత్రవల్లి
నటగెరిం బయి అవృతిబద్ధ మైన
ప్రతిమదోలిక నాకు విభ్రమము గొలిపె.

ఆ ముహూర్తమునం దదృశ్యతావహముగ
నీ కటాక్షక్షణావళి నిశిత విశిఖ
విలలితాకగ మన్ననోవిహగ మపుడె
వల్లటిలి వాతె నీ పాదపద్మయుగళి !

నీ మనోహర వసన నిర్లిద్ర విమల
సాంద్ర చిత్రిత సహకార జాలకాళి
మధ్యసీమను మీనాయమాన మగుచు
సంచరించె మదీయ లోచన యుగంబు.

మహిత లావణ్య విద్యోతమాన తావ
కానన సుధాంశు బింబమునందు నిలిచి
మరల దయ్యోచకోరము మాడ్కి దేవి,
దివ్య రాగార్ద్రమైన నా దృష్టి యపుడు.

తప్ప దాయెను నిను వీడి తరలి చనక :
మరలి చూచితి, వీక్షణ మాలికలను
బరపితివి శాంతగతిని న్నాపైన దేవి,
ధన్యతం గంటి నంచు నేదలచుచుండ !

3

నీ మనోహరమూర్తి నే నిలిపి మదిని
మెల్లగా బోవుచుంటి మీ మేడదరిని.
తలపని తలంపుగా భవద్దర్శనంబు
కలిగినది నాకు కన్నులకరపు తీరి.

పద్మ సంకాశ మైన నీ పాణియందు
సంస్కృత గ్రంథరాజము సంతరించి
అంచనడకలతో నరుదించినావు
దివ్యశోభను భారతీదేవి భాతి.

కమ్ర సున్నిగ్ధ నీలాంశుకము చాల్చి
ఎదురుపడినావు నా కపు డింపు లొలుక
కోమలాంబుద సన్నిభ శ్యామగాఢు
లలిత సంశ్లేషమందలి లక్ష్మివోలె.

కన్నులరమోడ్చి అననకమల మల్ల
రమ్యముగ వాల్చి లజ్జాభిరామగతిని
లలిత జంగమ కాంచన లలికరీతి
హర్త్యభాగములోనికి నరిగినావు.

చటుల విభ్రమగతి భవత్కుటిలకేశ
బాలమున జిక్కుకొనియె లోచనయుగము :

నవయు సూక్ష్మము లేక బంధనమునందె
త్వత్కృత్యము నరలునందాక దేవి !

౪

దేహాళీ పార్శ్వమున నిల్చి దేవి, నాడు
దేహిని గూచుచుంటిని వెడలు “ప్రభలు.”
చూచుచుంటిని మిగుల నుత్పకతతోడ
పాదమున నిల్చి నీ ముఖప్రభలు నేను.

స్థిమిత కోమల మైన నీ సితవిలోక
నావళికి సాంద్ర మైన నా యసిత నిశిత
దృక్కులను సంఘటిల్లిన దెనుగుకోలు
గుముద నీలాంబుజంబుల గుమివిధాన.

తృప్తి తీరక భవదీయ దివ్యవదన
మండలాభవయ్య, నేను మరల మరల
వెను దిరిగి చూచుచుం బోతి పెగ్గలంపు
తటిని కెదు గేగుచుండెడి తరణివోలె.

మనను నిలుపంగ జాలక మగుడ నేను
క్షిప్రగమనముతో ప్రదక్షిణము చేసి
మరలివచ్చితి వేరొక మార్గమునను
నీ ముఖాంభోజ దర్శన నిష్ఠతోడ.

అరుగ నుంటివి సౌధాంతరాళమునగు :
 దేవి, మద్యదనంబు నీ దృష్టిసథము
 నందు దోచుటచే భవదాననంబు
 రక్తిమం దాల్చె లజ్జాభిరామ మగుచు.
 కోమల మనోజ్ఞ విమల దృక్కోణ తరళ
 దివ్య శీతల భవదీయ దృష్టు లవల
 పిక్కటిల్లి మదానన బింబముపయి
 చెలువుగా వాలె వెన్నెల పులుగు లట్లు.
 మరలి చనుచుండ నీ వంత మందిరాంగ -
 ణ ప్రదేశమువెంట నా నయన యుగళి
 కమ్ర సుస్మిగ్ధ భవదీయ గండఫలక
 భాగమున లాస్య మాడె జృంభణముతోడ.
 గ్రీవము మనోజ్ఞముగ వంచి క్రింది చూడ్కి
 మోహన మయూరిపోలిక నాహరించి
 ఏక కాలమునందె మదీక్షణములు
 చిత్తమునుగూడ, సౌధమ్ము చేరినావు.

❧

అగ్రహార నృసింహాలయాంగణమున
 నీవు స్వజనాంతరితవుగా నిలిచి యుండ

కాన రాదాయె నీ ముఖకమల మయ్యె
నర్థముల నూటువడిన పుష్పమ్మవోలె !

మధుర మంధరగతి నీవు మందిరమ్ము
లోని కేగుచునుండ నాలోలదృష్టి
హర్షమున తన్మయం బయి యనుసరించె
నల్లవ మనోజ్ఞ మైన నీ పాదయుగళి.

నీ ముఖజ్యోత్స్న నామీద నెరయుకొరకు
ఱలయములోని కల్లన అరిగినాను.
ఇంతలోననె చంచలాకాంతవోలె
తరలిపోతివి వేరొక ద్వారసరణి.

చిమ్మచీకటి క్రమ్మె హృత్తీమ నపుడు,
చూడ్కు లున్న సమస్తము శూన్య మయ్యె.
దేవి, ఈ భక్తునకు నింక భేద్య మొకటె-
ఘలకమల రమ్య మైన నీ చరణయుగళి !

౬

దేవి, ఈ నేత్రములకు యాదృచ్ఛికముగ
త్వస్త్వనోహర రూప సందర్శనాభి
సిద్ధికై యెన్నిసార్లు నిల్చితిన్ తెలియ
దహహ, వాతాయనమ్ముల కభిముఖముగ.

విమల కనునీయ నదనాగవింద మధుని
 వీక్షణక్షణర క్తి దేవీ, త్వదీయ
 సౌధ సవిధమ్మనకు సెన్నిసాగ్ని నీగ
 యాత్ర సల్పితినో తల్ప సలపి నిను.

అమల సంజీవనాషధం హృదయ
 శాంత రమ్య కృపాకటాక్షుష్మిని
 చెలగి హర్షమునకు ప్రదక్షిణము అన్ని
 చేసినాడనో తెక్కించి చాప్పలేను.

హృదయభార భునధ్యాంత విదళనాద్య
 చంద్రికా కాంతిపూర యుష్మత్సనోజ్జ
 దివ్య దరహాసమునకు మంజీరమునోని
 కెన్నిసారులు వచ్చితి నెరుక లేదు !

2

శాంత శీతల రమణీయ సౌందర్యనేళ
 నరుగుదెంచుచు విద్యాలయన్మనండి -
 రమ్యరూపము మన్మథరథము తాల్చి
 యెదురుపడినట్లు - నీవు కాన్పించినావు !

తౌమధారిణివై చతుష్పథమువెంట
 ధీరగమనమ్ముతో నరుదెంచు నీవు

కమల గన్బుని కంఠశృంగాటకమాన
చేలగు వాగ్దేవిపోల్కి దోచితివి నాకు.

సార్వభౌమని లుంటచే పశ్చిములను
భ్రమక కదల్చి యిటు ప్రసారిచినావు
మనసిజాని పుష్పపంచక ముర్ధాభ
మైన నిశితేజాన్ము రహస్యలీల.

ఫలమున పాలి నాసికా సఖమువెంట
సధరబింబముపై జారి యవల నీదు
మృదుకదోల తలవ్వున నొదిగి తుదకు
హాసతాటంగసీమ నాచూడ్కి నిలిచె.

భావభరమాన నీ మృదు పదయుగమ్ము
తొక్కిలగ సాగిపోతివి త్రోవవెంట.
విస్మరింపక యేకాంతచేళలందు
నన్ను నలపోతు వని మది నమ్మువాడ !

౮

సాంద్ర మైన విభావరీ సమయమందు
త్వస్థులు సుధాంశుబింబ సందర్శనాభి
రతిని నిల్చితి మీ హర్ష్య రమ్యపట్ట
భంగపాళీ లసత్సరోభాగమందు.

అంగవిరాజమాన ఘనాస్రవిటపి
లలిత కుసుమ పరీమళలహరి దెచ్చి
గంధవాహకుమారుడు కనికరమున
నాకు నామోద మొనగూర్చినాడు మిగుల.

దీపికల్ సదనాంతర దేశమందు
వెలుగుచున్నవి తారకావలసనమాన.
మురువు గుల్కెడు భవదీయ ముఖ సుధాంశు
బింబ ముదయింప లేదు సంప్రీతి సెరవ.

నిష్ఫలం బింక నిచ్చట నిలుచు టనుచు
మది నిరాశను వ్యధ చెంది మరల నుండ
అంబువాహ తిరస్కరిణ్యంతరోది
తేందు మండలమట్లు కాన్పించినావు!

ధవళకాశేయ పరిధానధారిణి వయి
దేహలత హేమదీధితి దేజరిల్ల
వల్లగమనమ్ముతో నీవు వచ్చునేపుడు
కేవలము లక్ష్మీ వనియెడు భావ మొదవె.

అమృతబిందు కదంబక స్వంది, హృదయ
హారి, విస్ఫారిత విలోచనాబ్జయుగళి
నిండుగా నీవు నామీద నిలిపినపుడు
లయము నొందితి మాధుర్యలహరిలోన.

ద్వారదేశమునుండి తత్పార్శ్వమునకు
హంసయానముతోడ నీ వరిగినావు,
తోడనే రత్నపుత్రికా ద్యుతెలతోడ
క్రమరిలినావు ద్వారోపకంఠమునకె.

అలసవలితమ్ములై ఈషదార్ద్రము లయి
ముగ్ధహరిణీ విలోకనస్నిగ్ధము లయి
అలగు నీ నేత్రకోణ నిర్యత్కటాక్ష
పంక్తులకు పాత్ర మైతిని ప్రణయదేవి !

మధుర భావావళి లసస్పతిని నేను,
మధురిమముకన్న మధురమకా మధురమూర్తి,
మధురయామినివేళ నీ మధురిమమున
పూర్ణముగ ముగ్ధభావము పొందినాడ !.

౯

మెలగుచున్నావు నేత్రనిమీలనమున
మెలగుచున్నావు వీక్షణోన్మీలనమున
నిన్ను నిరతమ్ము ధ్యానించుచున్నవాడ :
దేవి, వీనికి వేరొండు దృష్టి లేదు !

ముకుళితవ్హాన మైన నా ముఖ సరోజ
వికసనము నేయు తరుణార్కబింబ మివ ;

నవసిపోయి నా నేత్రకునలయముల
 శోషణము బొప్పు శీతలజ్యోత్స్న వీవ ;
 గాఢతాపార్త మైన నా గాత్రమునకు
 సాంద్ర పరిమళ చందనచర్ప వీవ ;
 ఆధిభరమున నిస్సార మైన హృదికి
 చారు శీతల ఘన సుధాసార మీవ ;
 ఇంపు లొల్కుగ జంగమపేమవల్లి
 భంగి జెలగెడి నా బహిష్కార మీవ ;
 నన్ను పాలింప కమనీయ నవ్యగాత్ర
 లతిక గైకొన్న నా భాగ్యలక్ష్మీ వీవ ;
 అతి విశాల గభీర భవార్ల వంబు
 నన్ను దాటింప జాలిన నౌక వీవ ;
 స్థిర పవిత్ర మదీయ హృత్స్థిత నిహిత
 దివ్య విమలానురాగాధిదేవి వీవ !

౧౦

నిర్మల ప్రేమనిష్ఠమై నీ పదాబ్జ
 వీరమున నుంచినాను నా స్థితహృదినీ-
 నీ యఖండిత కాదుణ్యనిరతి నిపుడు
 నా సమస్తము నర్పించినాను దేవి !

స్వచ్ఛ భవదీయ లావణ్య సరసిలోన
మజ్జనం బొనగించె మన్ననసంబు.
చిత్తమును పానప్రస్థుత్తు లెల్ల
క్షోభితము లయ్యె, నిర్మలచ్ఛవి జనించె.
మహాత జీవన నిమ్నగా మధ్యమందు
ప్రబల నైరాశ్యభీషణవర్త వితతి
బడి యుపంగుడు నేమొ! సప్రణయదృష్టి
సాగి గ్రహించి నన్ను కాపాడగదవె!
ఇంతలోకములోన నీనే మదీయ
మార్గదర్శక దేదీప్యమాన తార,
వింత సాసారజలధి నీనే మదీయ
దివ్య సంస్థిత కమృతపుదీవి దేవి!

౧౧

బౌద్ధులకు నాకు బుద్ధిలో ప్రణయమూర్తి,
అరయ నెంతటి తారతమ్యంబు కలదు!
ఉభయులకుగూడ సాదృశ్య మున్న దొకట :
నాకు వారలకును “త్రిరత్నములు” కలవు.
నిర్మలం బయి సుస్తవనీయ మగుచు
ఉత్సుకోతి ప మత్కర యుగమునకు

దివ్యభూషాయుషం నమై తేజరిల్లు
 త్వద్గుణగణంబు స్రవణరత్నంబు దేవి !
 చతురవాణీ లసత్ గ్రంథజాత పఠన
 సక్త దృఢమత్యనాదృత సమయ మగుచు
 అక్కడము గొల్పు నీదు విద్యాభి నిరి తి
 తరళరూప ద్వితీయ రత్నంబు దేవి !
 ధీర గంభీర శాంత మదీయ హృదయ
 చలన మొనరించి మరల సంసారవాంఛ
 నధిక మొనరించుచున్న నీ యకావనంపు
 నవ్యశోభ తృతీయరత్నంబు దేవి !

౧౨

సుముఖుడ న్నేను సంసారసుఖమునెడల :
 వీతరాగులు, సంసార విముఖ మశులు
 శూన్యవాదులు జాఢభిక్షుకుల కట్లు
 దేవి, ఉన్నవి నాకును “త్రిశరణములు”.
 నిన్ను వర్ణించి నీ యెడ నిరుపమాను
 రాగ ముదయింప జేసిన రమ్యమూర్తి
 ప్రాణకవి చంద్రముండు నా ప్రాణసుఖాని
 యమృత నిష్యంది ఘాంతుల నాశ్రయింతు.

అఖిల శృంగారనిధి జగదాశ్రయుండు
భక్తవాంఛిత నిఖిల సంపత్ ప్రదుండు
నన్ను నిను జోచు రాధికానాథదేవు
నంఘ్రిసంకేగుహమ్మల నాశ్రయింతు.
అమలలోచనతారక, వంతరంగ
రాజ్యలక్ష్మీవి, వినులానురాగనిధివి,
అస్మదీయ విశేష తపోనుభూతి,
నన్ది యుష్మత్కటాక్షమ్మ నాశ్రయింతు.

౧౩

తరుణ మార్తాండ రుచివోలె నరుణ మగుచు
నీరజాతమ్మపాలిక స్నేర మగుచు
పృథుళిరీష సంవర్తికా పేశల మయి
అలరు నీ పాదయుగళి ధ్యేయమ్మ నాకు.
వికసిత సరోజే నిర్మిద్ర విభ్రమమ్మ,
పూర్ణిమాచంద్రభింబ విస్ఫూర్తిశాలి,
ఇందిరామందిరము, సుధాహేమకలశ
మైన భవదావనంబు ధ్యేయంబు నాకు
పుల్ల నీలోత్పల ప్రభాపుంజ మగుచు
అంగ్గ బాణామృతల ధూతహాతి యగుచు

మంజు లాకర్ణ విశ్రాంతి మహిత మగుచు
 అలగు నీ నేత్రముగళి ధ్యేయంబు నాగు.
 వాసవమణి ద్యుతిచ్ఛటా భాసురంబు
 చిక్కణ తమాల దీధితిస్నిగ్ధ ముగ్ధ
 మా కళిందసుతా తరం గాభిరామ
 మగు భవత్ కైశికంబు ధ్యేయంబు నాగు.

౧౪

దేవి, నీ రమ్యమూర్తి! మదీయ హృదయ
 పుండరీకాసనమున ప్రపూర్ణభక్తి
 నిష్టదైవతముగ బ్రతిష్ఠించి యెపుడు
 వివిధ విధముల నిన్ను సేవించుచుందు.
 అపరిమేయానురాగ తోయన్ముతోడ
 నీకు నిత్యాభిషేకంబు సెర్పపుచుందు,
 మధుర భావపరంపరా మాల్యములను
 నీ మనోహరగళమున నిలుపుచుందు.
 గాఢరస మంజులకవిత్వ గానఫణి
 వీను లలర భవత్కథల్ వినుతి చేతు.
 హర్ష భరమున నైక్యమే యలరునట్లు
 అంతరంగము చేతు సమర్పణంబు.

౧౫

శ్రీ నామములు పోకినంత దుస్సహవిషాద
కర్ణమయోశనము చేయ గలిగినట్టి
త్వస్మధుర నామధేయామృతమ్మై కాని
ఇతర మేమియు చెవి జేరనీయ నెపుడు.

దివ్య గంగాతరంగినీ తీర్థమట్లు
భాషితావిల మార్జనపటిమ కలిగి
మధుమధుర మైన తానకకథలె గాని
ఇతరమును జిహ్వవెంట రానీయ నెపుడు.

చిత్తసద్కాంతరాళ సంస్థిత విచార
గాఢతమసంబు హరియింప గలిగినట్టి
భవ్య భవదీయ రూప దీపమ్మకన్న
ఇతరమును దృష్టిసరణి రానీయ నెపుడు.

చారునిర్మల చంద్రికాపూరమట్లు
హృదయతాపము చల్లార్చి ముదము గూర్చు
త్వన్నిరంతర మధురభావనలై కాని
ఇతర మేమియు మదికి రానీయ నెపుడు !

వి ర హ వీ చి

౧౬

ప్రియనీ, యేల విగటి నీ నేగు నేను !
 ఆలకించిన దాని నాను తిరిములు
 ఏమి వింతయొకాని మదీయ హృదయ
 దుగ్ధ వార్ధిని మధన ముద్భూత మయ్యె.
 అధిక మైన కొలందిని మధన మకట,
 ఉద్గమించెను కాల కూటోగ్ర విసము.
 ప్రేయనీ, నిల్పితిని దాని బిగియ బట్టి
 కంఠకుఘోరవ్యనందు శంకరుని భాతి.
 ఉత్పలకతతో నీరీక్షించుచున్నవాడ
 భవ్య లక్ష్మీసమాగమ ప్రాప్తికొరకు
 పూర్ణ నిరతావ్యయ సుధానుభూతికొరకు :
 ఎన్నటికీ నాకు లభించు నివి యెగుంగ.

౧౭

సందేహేన ప్రథమ దర్శనము మనకు
 సంఘటిల్లిన విస్తయ తుణమునందె

చిమ్మకొన్నది మామక చిత్తఖగము
సగులు భవద్విలోకన జాలకముల.

నట్లునడినది దృఢముగా పక్షయుగళి :
ఎగురజాలక అకట, ఈ హృదయఖగము
జీవితేశ్వరీ, మిగుల కృశించుచున్న
చన్యగతి యేమి కాన కహర్నిశమ్మ.

కగుణ వహించి యీ ద్విజాగ్రణికి నింక
బంధనవిముక్తి చేయుట పాడి కాదె ?
త్వన్మనోహర పాణి సంస్పర్శనమున
పులకితం బయి నిర్వృతి పొందగలుగు.

౧౮

అయ్యయో, యేల చూచితి వట్లు నన్ను-
ఆ దినమ్మున మధుర సాయాహ్న వేళ
దేహళిని నిల్చి మోహినీదృష్టితోడ-
సథమువెంబడి జనెడి విభ్రాంతహృదయు !

విపుల భవదీయలోచన విగళదశిత
బహుతరకటాక్ష దృఢశరసంజరమున
మన్మనోభీష్మమూర్తి యేమాట లేక
వేగముగ వ్రాలి, పడిపోయె వివశగతితి.

జర్రరిత మయ్యె సకట, నా సరళచిత్తి !
మిప్పటికి గూడ బాధ శమింపలేదు.
చిలుకకుంటివయేని నీ స్నేహభార
మింక సంగీవనౌషధం బేది నాకు !

౧౬

ఈ హృదయదాహ మెట్టిదో యెగుక కలుగ
నీకు హృదయేశ్వరీ ! నేను నిన్నె నన్ని
సకలము త్యజించినాను నిస్సంశయముగా
నను గటాక్షింతు వనుచు నే నాట్టికైన.

ఎవ్వరికి తావు లేకుండ హృదయ మెట్లు
ఆక్రమించితి వొక్కతె వక్కజముగ !
స్తరణకు నతీత మా పూర్వజన్మమందు
విమలబాంధవ్య మేదియో వెలయు మనకు.

నిన్ను గాంచిన దాదిగా నేటివరకు
నిశ్చలముగ నీమీద నిలిచియుండి
బుద్ధి యన్యముఖముగా బోవలేదు-
దేవతా రూపిణివి నాకు కేవలము !

౨౦

అన్న సానీయములు విడనాడి నేను
 వివిధ సుఖముల నన్నిటి విడిచి, ఘోర
 తపము చేయుచునుంటి తాత్పర్యనిష్ఠ
 నిన్నె లక్ష్యముగా మది నిలిపియుంచి.
 అననునమ్ములు ఘన తపోహవ్యవాహ
 శిఖిలతాకున మిగుల కృశించిపోయె.
 కరములు కదల్చునున్న నకాండముగనె
 జారిపడు నంగుళీయముల్ సాక్ష్య మిచ్చు.
 దేవి, నా నిశ్చలత్వము తెలిసికూడ
 ఇప్పటికిన్నె న సాక్షాత్కరింప వేమి ?
 బాగు చేసిన నీ కటాక్షమువలన
 స్త్రాణములు పోవు పిమ్మట ఫలము కలదె ?

౨౧

పక్షములు రెండు సర్వ వ్రపంచమునకు :
 కృష్ణపక్ష మొక్కటి నాకు కేవలము.
 నీవె నిస్సంశయమమ్ముగా జీవితేశ్వ -
 రీ, నిదానము వీ వై పరీత్యమునకు.

ఎల్లకాల మనుష్యావస్థయే మదీను
హృదయమున; ఎన్నడేని నీ వదనచంద్ర
కాంతి తోచునయేని ఆ క్షణమునగును
మాత్రము చతుర్దశీరాత్రి మాడ్కి నుండు.
స్వచ్ఛ భవదీయ ముఖ శర ధ్వంద్రరోచి
వ్రణయినీ, చెప్పు మింక నెప్పటికి తోచు ?
అంధకారము విరిసి నిరంతరముగ
పూర్ణిమా పూర్ణయామిని పొలుచు పువుడు ?

౨౨

గోచరించుచునుండును కొంతవరకు
మీ యజర భూరుహంగముల్ మేడకూడ
ఇప్పుడు నేను వసించెడి యీ విశాల
సమధికోత్తుంగ మంజుల సౌధమునకు.
ద్వితల పర్యంకవర్తినై దేవి, విపుల
జాలమార్గమ్మువేంట మీ సౌధదిశను
కాంచుచుండును నే సముత్కంఠతోడ
సతత విస్ఫారితాగ్రతోచనుడ నగుచు.
నిర్మి మేషము లా కనీనికలతోడ
వెర్తినై భోయి సౌధము, వృక్షశిఖలు.

సుందరవధంబు, మలకలు, చూచుచుందు
వింత సంతస మావిర్భవించుచుండ.

౨౩

ప్రియతమా, భవదాననబింబ దర్శ
నాభిలాషను మీ మేడ కరుగుచెంచి
కనుగొనక నిన్ను మందభాగ్యమ్మువలన
మరలి ప్రాపించినాను మన్మదిరమ్ము.
మన్మనోహరిణీ ముఖ మంజురుచికి
నోచుకొన్నవి కావు నాలోచనమ్ము
లనెడి సంతాపమున నుబ్బు నశ్రుబిందు
జాల మణచితి నెటులొ కష్టమ్ముతోడ.

సౌధపార్శ్వమునందలి చలువరాతి
తిన్నెపై వాల్చితిని ప్రియా, దేహమవుడు.
పండువెన్నెల యొడలిపై బర్వుచుండ
కొంతతడవున కొదవె నొక్కింత శాంతి.

ప్రియతమా, తావకీనాస్యబింబ చింత
నమ్మునం దుంటి శర్వరీనాథకీరణ
ధౌతశీత వితర్దికా తలమునందు-
అవిదితమ్ముగ నిదుర న న్నావహించె.

౨౪

చంద్రికలు కాయు శర్వణీ సమూహములు
సమధికోత్తుంగ నిగ్జనసేధి విభులు
జాల మార్గాంతికరమున శయ్యామి
పవ్వళించితీ స్వామి సుభావసమున.

కొముదీ స్పర్శచే గవ్యామృతమై
విరియ బూచిన 'రేరాణి' పరిమళము
సాగె. సారకు పవన సంతలనమున
నిఖిల దిక్కుల నిబిడమై నిండెను శ్రే.

సాబగు రేరాణి పాననము స్పృశి నలున
స్ఫురణకుం దాకె నారాణి సమీపము.
ప్రేయసీ, మానసము విజృంభించుకతన
నీ తలంపులతో రేయి నిదురలేదు.

ఈ విధంబుగ గడచిన వెన్నో నిశ్శబ్దము!
కలువ కనుదోయి నిరత జాగరముచేసె
ప్రల్లకోకనదచ్చవుల పూసె నకట!
రకు దయ రాదు నామీద నేటిక్షణ!

౨౫

నాన్ని వాస సౌధోపరి మండలమున
 బిడ్డ లోలును ప్రభూణ నిరూప్యహ వితతిఁ
 బూలమొక్కలు వరుసగా న్నేలుచుండు
 నేత్రసర్వము గాగ మృతాత్మలందు.
 నిన్ను దలచుచు బిళ్ళగన్నేను పూల
 పోల్చునో పోలుచుండును తోలుములను
 ఉభయ సంధ్యల విస్మృతి నొందకుండ
 ప్రయతమౌ, యహరహమును ప్రీతితోడ..
 ప్రసవ పుంజన్ము నొసగును ప్రతిదినమ్ము
 పూలమొక్క లహర్ముఖవేళ నాకు.
 పొసె రంగుల నీను నా విరులతోడ
 కూర్చి నీ నామవర్ణముల్ కూర్చుచుందు.

౨౬

లక్ష్మీ, నీ నామ మెంతయు లలిత మహాహా!
 ఎన్నిసారులు నేను జపించినానో
 ఎన్నిసర్యాయములు లిఖించినానో
 శనివి తీరుటలేదు సుంతయును నాకు!

ఇతగులు మదంతికమున భోమించున్లు
లందు వినవచ్చుచో లక్ష్మీయనడ పలుకు
సంభ్రమంబున నా మేను ఝల్లురనును
భూరితరముగ నొడలెల్ల పులకరించు.

పరినకాలమునన్ గ్రంథభాగమందు
రచనలో లక్ష్మీయను నక్షరిద్యుఁబ్బు
కానవచ్చినయంత నా కన్నుదోయి
హర్షవశమున నగును బాష్పానులంబు.

ఎన్నిలక్షలసాగు లే నింతకు మును
పల్కితిని వింటి లక్ష్మీయన్ పలుకు లక్ష్మీ!
ప్రకృత మధురిమ పొడమ దీ పదమునందు
నిన్ను ప్రియతమ, చూడకమున్ను నాకు.

౨౭

సంచలనశీల మైన నా స్వంత మెల్లు
నిల్పుకొన్నావు నీ పయి నిశ్చలముగ!
ఎట్లు హృదయేశ్వరి, నీ కహీనగరిమ
గలిగె నింత మహావశీకరణశక్తి!

అన్యవశవర్తి కాక యిచ్చానుసార
గతిని చరియించు నీ మతంగజము నొర,

కట్టినీసిలినే గుణగణముతోడ :
 ఇట్టి యూధోరణత నీకు నెట్లు కలిగె !
 వి స్మయోద్దీపకము భవద్విజయమహిమ :
 దేవి, నా సింహకేనియు తెలియదాయె,
 ఇంత సులువుగ ఈ మతిమంతు డధిక
 గర్వి యెట్టులు నీ పదాక్రాంతు డయ్యె !

౨౮

నా హృదయ వనమందు ననారతమ్ము
 దారుణమ్ముగ చెలరేగు దావవహ్ని
 శాంతి గనదాయె వైరాగ్య సలిలధార
 తంత వర్షంప - ఇంక నే నేమి చేతు !
 మరచిపోవుదు నన్నను మరపు రాదు
 అయ్యయో, జీవితేశ్వరీ, అనవరతము
 నీ మహామోహినీమూర్తి నేత్రయుగళి
 యెదుట నర్తించుచుండు - నే నేమి చేతు !
 అనిశ భవదీయ భావనాయాన భార
 వివశ మయ్యెను లక్ష్మీ, యీ విరహిబుద్ధి.
 దుర్లభ జనానురాగ దోదూయమాన
 హృదయమున కేది గతి - ఇంక నేమి చేతు !

౨౯

ఈ తనువుపై విరక్తి జన్మించె నాకు !
విడిచి తూలికా తల్పన్ను వినుపుతోడ
సవ్వళించితి ప్రయత్నింను, బహుళనమ్ములు
కఠిన పాపాణుఫలక భాగస్ముమీది.

లోచన రసాయనమ్ములు లోక మోహిణి -
నీ మనోహర చంద్రికా నిశలయందు,
ప్రమద లుంటాక కాలరూపమ్ము లైన
అంధకార భయంకర యుగములను -

శ్రమము హరియించి హృదయప్రశాంతి గూర్చు
చల్లని సమీరణము వీచు సమయములను,
ప్రబల రవమున శర్కరాపటలితోడ
చండిమమున రేగెడి ప్రభంజనములందు -

వేళ లన్నిట నే సమవృత్తితోడ
పవ్వళించితి పాపాణు ఫలకముపయి !
కాల మేగతి గడచెనో కాని యిపుడు
స్వప్నము విధాన దోచు సంస్కరణమందు.
బుద్ధిలోనుండి లోపించి పోయె నాకు
పూర్ణముగ హృదయేశ్వరి, భోగవాంఛ.

కష్టము నుఖమ్ము నను విభాగమ్ము లేక
నిర్గుణమ్ముగ నన్వేత నియతి నుంటి.

30

తెర యావరింపగ మానసమ్ము,
నేమి చేయుటకును నాకు నిచ్చ లేదు.
సర్వమును తోచుచున్నది స్వప్నమట్లు
సలలు గడచుచు నున్నవి నిష్ఠియముగ.
వాసరమ్ముల కొలది నుల్లాసగరిమ
పూర్వము మదంతికమ్మున ప్రొద్దు పుట్టి
మిగుల న న్నొదరించెడి మిమ్మ లిపుడు
కాంచి ముఖభంగి శీఘ్రమ కదలుచుండు.
రమ్యరూపమ్ముతో మనోరంజనమ్ము
సలిపెడి విలాసవస్తువుల్ చక్షువులను
నేడు వేధించుచున్నవి నిశితశూల
ఫలక సంకాశ భయదరూపములు తాల్చి.
ఏది కనుగొన్న నా కిపు డేవగింపె!
నేత్రయుగ్మము మూసి యీ నిర్జనాల
యమ్మున విలోలహృదయ భారమ్ముతోడ
పవ్వళింతును పర్యంకభాగముపయి.

అఖిల వస్తువులం దనహృదయ పుట్ట,
 జగము నా దృష్టి కిపుడు నిస్సౌగ ఘయ్యె,
 వేమరు జనించుచుండను విసువు నాగు
 నా పయింగూడ హృదయసంతోషమునను.

30

నీ హృదయ మెట్టిదో ప్రయ్య, నిశ్చయముగ
 ఇంతవరకును తెలియరా దేమి చేసు!
 నీవు హృదయాపహారిణీ, నిశ్చల నయి
 జిడువకున్నావు నైజ గాంభీర్యముద్ర.
 అమలినం బగు నా ప్రణయూభి యట్ట
 లతి గభీరమై తావకీనానురాగ ?
 మస్తదీయానురాగ పేమాద్రివో ?
 ఒప్పునే నీకు ప్రేమ మహాన్నతముగ ?
 ఎంతకాలము నే నిరీక్షించుచున్న
 వంపవైతివి ప్రయతమా, ప్రణయవార్త -
 నీకు సాపయి లే దేము నిబిడరక్తి -
 అకట, సంశయ మిపుడు న న్నావరించె.

39

సౌధమున హంససూలికా శయనమువయి
విశ్రమించు తలంపున వెన్ను వాల్చి,
తోచ హృదయేశ్వరీ, మహాదుస్సహముగ
వర్తమనాతి దుర్బలావస్థ నాకు.

ఈ విభాసని నా కది యేమొ కాని
తోచుచున్నది ముంటికి దుర్భరముగ
ప్రియతమ, ముందు నీవు లభించు ఘటన
దుర్లభ పురోమగీచికా శుల్య మగుచు.

విరహ సంతాపము ఘనీభవించి యుండి
అణచుకొన్నను పొంగుచు ఆగకుండ
జాలుగా బ్రనహించు భాష్పములవలన
తడిసె హృదయేశ్వరీ, ఉపధానతలము !

అ శా బ్దో తి

33

తానకోజ్జీవసి వినూత్న దర్శనోత్స
వోత్సక మదీయ లోచనయుగళి దేవి,
భాగ్యముం గాంచె స్రతికూల భాగధేయ
దుర్విపాకము నేటితో తొలగిపోవ !

నిలిచి మీసమున్నత సౌధ వలభిమీద
నీ విలోకన సౌభాగ్య నిష్ఠతోడ
నిమ్నభాగాంగణమ్మున నిర్నిమేష
లోచనయుగమ్ము సారించి వేచియుంటి.

అరుగుదెంచితి వపుడు నీ వజరమునకు
కంధరము వాల్చి కేకినీగమనమునను.
నీవు తోచిన యాదిమనిమిషమందు
నమ్మదమ్మున గుండియ ఝల్లు మనియె.

కపిశేవర్ణ మనోజ్ఞాంశుకమ్ము దాల్చి
దేవి, నీ వంగణమ్మున బోవుచుండ
శాద్వలస్థలి నల్లన సంచరించు
సాధు మృగకవ్య నా స్మృతినరణి దోడె..

సంస్కరింపక కేశపాశమ్ము నీవు
జారుముడి నేసికొంటి వశ్రద్ధతోడ,
శాణకోణాగ్ర దృఢనికషమ్ము గనని
ఇంద్రనీలమణిద్యుతి యింపు నింప.

పుణ్యము సమాచరించుట భూలతాంగి
తావక విఠోకనప్రభా ధన్య యయ్యె;
గగనమండల, మట్టాలకమ్ము, నేను
సలుపమైతిమి పుణ్యలేశమ్ము కూడ!

కొమ్ముడిం గాంచి, కమ్రచేలమ్ము గాంచి,
శబలిత శ్రోణి రమ్యదేశమ్ము గాంచి,
సలకుశేశయ గుచిరపాదములు కాంచి,
దేహభంగిమ గాంచి, నే దృష్టిగంటి.

38

బహుళ నిర్వేదభర పరంపర మదీయ
చిత్త కుహరమ్ము నావరించిన విధాన
గగన రంగస్థలమ్ము నాక స్తికముగ
ప్రబల నీరంధ్ర జలధరఫటల మలమె.
సూచికాభేద్యమై తమస్తోమ మపుడు
కమ్ముకొనియెను దిగ్విగంతమ్ములందు.

మార్గమును వీడిపోవక మందగతిని
పదము లిడుచుంటి నభ్యాసబలముచేత.

అల్లనల్లన నేను మీ హర్ష్యసవిధ
భాగముం జేరగా ప్రభాపటలి తోచె
ముక్త నిమ్నవాతాయన ముఖమునందు
యామినీ కామినీ మందహాసమట్లు.

దేవి, తావక మధుర దేదీప్యమాన
శాంతముగ్ధ విలోకనక్షణమునందె
విరిసిపోయెను హృదయ నిర్వేదభరము
తరణికిరణ ప్రభాస్పృష్ట తమముభాతి.

గగనతల మావరించిన కాలమేఘు
పటలము తటాలునం బటావంచ లయ్యె,
మినుకు మినుకని చుక్కలు మెరయజొచ్చె,
దిక్కు లన్నియు నొక్కట తెలివి నొందె.

3౫

పరిగణింపక మధ్యాహ్న భానుతాప
మాతపత్రము కుడిచేత నడ్డు పట్టి
త్వస్త్వనోహర వదన సందర్శనేచ్ఛ
బయలువెడలితి మీ సౌధవధమువెంట.

అస్తదీయ విశేషభాగ్యస్తువలన
వివృతమై యుండె ద్వార మావేశయందు.
బంధు సరివృత వగుచు సంభాషణమున
ప్రియతమా, కూరుచుంటివి పీతమువయి.

స్థితగండస్థల ప్రతిబింబితాచ్ఛ
దివ్యతాటంకయుగళ సందీప్తవదన
మండలన్ము వెలింగెను మదనదేవు
రమ్య జైత్ర చతుశ్చక్ర రథమువోలె.

సహజ నిబిడానురాగార్ద్ర శాంతరుచిర
నేత్రయుగ్మము నామీద నిలిపినావు:
విపులహర్షమునన్ మేను విస్మరించి
కాముదినిబోలె నెండలో కదలిపోతి.

3E

శాంతగతి నేను మీ మొగసాల జేర,
అధివసించి మనోజ్ఞ పటాసనమ్ము
చదువుచుంటివి శ్రీరామ చరిత మాన
సమ్ము” ప్రియతమ, కాకలీస్వరముతోడ.
స్తంభపార్శ్వస్థ సుమలతా జాలమునకు
చాటున న్నిల్చి, నీవికస్వరముఖమ్ము

కనుల పండువుగా గాంచి కదలిపోతి
 కర్ణముల మ్రోగుచుండ నీ కలరవమ్ము.
 ఎంతో సుకృతము చేసిన ట్లెంతు “భాష”
 అట్లు కాదేని దానికి నబ్బె నెట్లు
 నా మనోహరిణీ రసనానుధాక్త
 దీప్త పరిపూర్ణ మధురిమోద్దీపనంబు !

32

ప్రణయినీ, జ్యేష్ఠమాస ప్రభాతరమ్య
 సమయమున నేను మీ ప్రకోష్ఠమ్ము జేరి
 గురుజన సమాదరమ్మున గూరుచుంటి
 పీఠి, భవదీయ దర్శనాపేక్షతోడ.

అవల మేము భాషించెడి యవసరమున
 మామకీన స్వరాకృత్యమాణ వగుచు
 వల్లు గమనమ్ముతో జేర వచ్చినావు
 జీవితేశ్వరి, నన్ను వీక్షించుకోర్కి.

సన్నిహిత మకా కవాటపార్శ్వమున నీవు
 నిలిచి నావయి చూపులు నిలిపి యుండు
 నపుడు నా హృదయ స్పంద మధిక మయ్యె,
 నేత్రయుగ్మము సమ్మదోన్నిద్ర మయ్యె.

అంతటి సమీపమునకు నీ వరుగుచెంచి
ప్రియతమా, నిల్చుచో మహాప్రేమ మొల్కు
దృక్కుల, మదీయ హృదయ ముద్రిక్త మయ్యె,
కాంత పొడమె తటాలున కాగిలింప !

శీత పవనము నీ ముఖ సీమ సోకి
అలకలు స్పృశించి అవల చేలాంచలంబు
మృదుగతి గదల్చి శుదకు నా మేని నంట
పరనశుడ నైతి సమృద్ధప్రాభవమున.

అవల నల్లన వాతాయనాంతికమ్ము
జేరి హృదయేశ్వరీ, సమాసీన వగుచు
నిర్భర ప్రీతి నుత్కుల్ల నేత్రములను
గూఢముగ మన్ముఖ ప్రభల్ కోలినావు.

నీకు నామీది నవనవోన్మేష రక్తి,
జెప్పకయె చెప్పుచుండె నోస్నిగ్ధహృదయ,
ఆననమ్మున విద్యోతమాన దీప్తి,
తరళ నయనోచ్ఛల తనముత్కంఠ దృష్టి.

గురు జనాంతికమందు గైకొని యనుజ్ఞ
వెడలి పోవుచు నేపరావృత్తి నొంది
నప్పు దుపలబ్ధ మైన రాగార్ద్ర దృష్టి
మన్మనోహరిణీ, యెట్లు మరపు వచ్చు !

35

అవుర, నాకంటె నెంతటి యధిక విశేష
పుణ్యమొనరించె మీ యింటి పొగడచెట్టు!
వివిధ విధముల నిన్ను సేవించుచుండు
యుక్త మైన ఫలముల నొందుచుండు.

అయిత గవాక్ష పార్శ్వ ప్రేతాననమ్మ
నధివసించి వనప్రియా మధురభణితి
కావ్యముల్ నీవు పఠియించు కాలమందు
చల్లదన మిచ్చు వకుళవృక్షమ్మ నీకు.

క్లాంతి గని నీవు మధ్యాహ్న కాలమందు
మృదుల పర్యంక తలమున మేను చేర్చ
జలుపు శీతల మారుత చాలనంబు
తాలవృంతాయ మానమై తరువు నీకు.

చల్లబడినంత సాయాహ్న సమయమందు
మధుర విలసనమున నీవు మండనమ్మ
చేసికొనుచుండునపుడు విచిత్రసత్త
విభ్రమము గొల్పుచుండు పృథ్వీరుహమ్మ.

జాలమార్గమునందు నిష్కణ్ణ వైన
నీకు రజనిని వకుళావనీజ మధిక

సౌరభవ్యాప్తి గొల్పు విహార లీల
సుధుర భావోపవన రమ్య మార్గములను.

నిపు తల్ప శయానవై నిదుర వోవఁ
గిన్నగవ మూయ వకుళవృక్షమ్ము నీకు
మంద పవన చలత్పర్ణ మర్తరాను
గాన ధోరణి స్వాసము గలుగ జేయు.

నిపు కరుణాతరంగిత నేత్రయుగళి
నేడ్చ సారింతు నేళల వృక్షరాజు
సన్నదోదిత సంఘనమ్ము గ్రమ్ము
కంఠమూన పత్రావళీ కైతవమున.

కుసుమములు సంగ్రహించెడి కోర్కి నీదు
మృదుకర స్పర్శనమ్మున నుదిత మైన
నేపథువు మాటుకొనుచుండు వృక్షరాజు
భూరి సంక్రమ పతయాళు పుష్పమిషను.

అపుర, నాకంటె నెంతటి యధిక విశద
పుణ్య మొనరించె మీ యింటి పొగడచెట్టు !
వివిధ విధముల నిన్ను సేవించుచుండు
యోగ్య మైన ఫలమ్ముల నొందుచుండు !

౩౯

అస్తదీయ ప్రియా మృదు హస్త లిఖిత
దివ్య నాగర వర్ణ మూక్తికములార !
అపగతం బయ్యె నేత్ర జాడ్యము మిప్పు
గాంచ గలుటచే చిరకాలమునకు !

భవ్య గీర్వాణ వాణి నూప ప్రతిష్ఠ
బొందె నత్యంత మాన్యత పూర్వమందె ;
ప్రణయినీ కరలేఖన ప్రాభవమున
మాన్యతరము నాగర వర్ణముల నేను.
తోచుచున్నవి నూతన ద్యుతి మదీయ
నామధేయాక్షరము లీనాడు నాకు,
రమ్య మూర్తులతో ద్వివారము తదీయ
హస్త పల్లవ విలిఖితం బగుటవలన.

ఆమె రూపము గాంచు భాగ్యము లేక
నిజ వికాసము తరుగు నా నేత్రములకు
నూతనోల్లాస మిప్పు డనూన భంగి
సంఘటించితి రహహ, అక్షరములార !

జీవితేశ్వరి, హృదయ విజృంభమణి
విమలరాగము నీ రీతి వెల్లడించి

సంచలించడి మామకాశాస్త్రదీప
శిఖను పోషించితివి నేడు స్నేహవృష్టి.

౪౦

పుణ్య మొనరించినావు మత్స్పస్తకంబ !
ఎంత సుకృతమ్ము చేయని దెటు లభించె
నాకు దుర్లభ మయ్యును నీకు నామె
పాణి పల్లన మంజుల స్పర్శనమ్ము !

ఎంత సుకృతమ్ము చేయని దెటు లభించె
కమ్ర తత్కర నీరజ గ్రథిత మైన
లలిత నాగర ముక్తాఫల స్రవంబు !
భూరి సుకృతివి నీవు మత్స్పస్తకంబ !

ఎంత సుకృతమ్ము చేయని దెట్లు నీకు
పఠన కాలమునందు సంప్రాప్త మయ్యె
ఆశ్రవోయుగ విశ్రాంత హరి లోల
నయన విగళ త్పితాసిత నలినపంక్తి !

అనిలవశమున తస్మధురాధరమ్ము
గండపాళి యుత్తుంగ వక్షః స్థలమ్ము
స్పర్శనము చేసియుందువు చాలసాన్లు :
నీవు నాకంటె సుకృతివి నిశ్చయముగ !

౪౦

నేను మీ ప్రాంగణమున నిలిచియుండ
 కామినీజన మంజుల కంటి జనిత
 దివ్యసంగీతరవ మగుటంచి నాడు
 విస్తయము గొల్పి వీనుల విందు చేసె.
 జీవితేశ్వరి, గానము చేయుచుందు
 వనెడి యాశ తటాలున నంకురింప
 మోదమున కక్ష్య కే నభిముఖుడ నగుచు
 కాంచితిని నిన్ను కన్నులకరప్రతీతి !
 లలితకర్ణాట పట్ట చేలమ్ము చాల్చి
 అపుడు ప్రియతమ, అర్థశయాన వగుచు
 వెలయుచుంటివి పర్యంకతలముమీద
 రమ్యపీఠముపై మహారాజ్ఞివోలె.
 లేచితివి నన్ను గాంచి సలీలముగను :
 పల్కరింపగ నిన్ను నే ప్రశ్నమిషను
 కీరగళమున బదులు పల్కితివి నున్న
 లజ్జ నర్తింప నీ కపోలములమీద.
 నేడు సుదినమ్ము ప్రియతమా, నీ మనోజ్ఞ
 కంఠరవ మాలకించు భాగ్యమ్ము కలిగె,

ప్రథమవారము నీతోడ భావణము
నలుపజాలు నదృష్టము సంఘటిల్లె!
సాగెసాగెను మ్రోగు నాశ్రవణయుగళి
గళ దమృత శుల్క మా భవత్కంఠరవము.
మృదులగాన తరంగిత హృదయసీమ
పాలుచుచున్నది గంధర్వభూమి వోలే!

౪౨

దేవి, నే నెకనాడు జ్యోతిష్కు జేరి
జన్మపత్రిక యతనిహస్తమున నుంచి
“శాస్త్రదృష్టిని స్వామి, ఈ జాతకునకు
జీవితేశ్వరి యెట్టిదో చెప్పు” డంటి.
కంప మొందగ హృదయ ముత్కంఠ, నాత
డేమి పల్కునో యని నిరీక్షించుచుంటి,
అననమ్మున దరహాస మంకురింప
ఆదరమ్మున దైవజ్ఞు డనియె నిట్లు :
“ఆర్య, మీ ప్రియురాలు మహాకులీన,
పరమ కోమల హృదయ, లావణ్యమూర్తి,
అధిక గుణవంతురాలు, విద్యాభినిరత;
ఒప్పు ననుకూలదాంపత్య ముభయులకును.

“తథ్యము నచింతి నేరము దాపనుడః
మీరు భార్యవిధేయుడై మెలగుచుండు”
అనగ మోమున చిరునగ నగుచుండ
జేసినాను నమస్సులు భూసుగునకు.

౪౩

ప్రియతమా, నేడు మిక్కిలి ప్రీతితోడ
పుష్పమాలిక బందగుపురములోని
స్నిగ్ధులుంచిరి మత్కంఠ సేవయందును,
నచ్చుటం జేసి మజ్జనవాసరస్సు.
కంబు మంజుల మూ భవత్కంఠమందు
ప్రియతమా, పుష్పదామ మర్చింప నిమ్మ.
గౌఢనీల మనోహర శైశికమున
ప్రసవములు కూర్ప నిమ్మ నీ ప్రణయిజనుని.
పరమ కల్యాణ రమ్య గూఢమ్ము దాల్చి
జీవితేశ్వరి, నీవు హృత్పీఠ మెలగ,
వేడ్కుతో మిత్రుల గూడి వివిధ గతుల
వాసదము బుచ్చితిని మహాలక్ష్మీసమునను.
ఉత్సవము చేయుదును ప్రియా, యుష్మదీయ
జన్మవాసరజేళ్లనుత్సాహగరిమ.

ఎపుడు ఘటియిల్ల జేసెదో యీ సుఖమ్మ
సతత భవదీయ సేవనాసక్త మతికి !

౪౪

ప్రబల భవితవ్యతా ప్రభావమ్మవలన
సూలదేహము మిక్కిలి దూర మయ్యు
ఁగినిశము మదీయ సూక్ష్మ దేహమ్మ నిన్ను
సనుసరించును ప్రాచుత్యము, ఆదరమున.

స్థితి నీ కించుకేనియు గలుక నీక
వామరము వేయుచుందు నిశ్శబ్దముగను.
గమనమున తొట్టుపాటు సంఘటిల నీక
ని స్మనుసరించి చరియింతు నేను గూడ.

మజ్జనానంతరము నీవు మండనమ్మ
చేసికొనుచుండువేళ నేను నుస్థిరనయన
జలజముల గాంచుచుందు పార్శ్వమున నిలిచి
విమల భవదీయ కమనీయ విగ్రహంబు.

కావ్యమును షోభ బట్టి యేకాంతమందు
శ్రాన్యముగ నీవు మెల్లన చదువుచుండు
సమయమున విందు కర్ణరసాయనముగ.
ప్రణయినీ, నిల్చి నీ వామభాగమందు.

నీవు హృదయేశ్వరీ, గాఢనిద్ర వోవు
కాలమున నేను పర్యంకికా సమీప
సంస్థితుడనై నివారించు సకలభూత
వార మంగుళి, నీదరి జేరకుండ.

స్వప్న కాలమునందు హర్షమున నీవు
నాథ యనియెడి సంబోధనమ్ము చేయ
గాఢరక్తి ముఖావగోళన మొనర్చి
శాంత, అనందగరిమ దీవించు నిన్ను !

౪౫

మలయపవనాంకురావళుల్ మలయుచుండు
సంజవేళను మీ మొగసాల కేను
వచ్చినది నిన్ను దర్శించు వాంఛతోడ,
కూరుచున్నది పెద్దల కోర్కెమీద !
ఇంతలో హృదయేశ్వరీ, శాంతగతిని
వచ్చితివి నీవు ద్వారపార్శ్వమ్ము జేర.
ఆ తుణమై నికామ నిరంకుశుండు
కామదేవుడు దృక్కులు కలిపినాడు.
అన్యులకు గానరా కుండునట్లు, నాకు
నభిముఖమ్ముగ నున్న వాతాయనమును

దరిసి, కెక్కల నోరగా దెరచి నన్ను
చూచితివి ప్రేయసీ, మహూర్సుకతతోడ.

నన్ను గొనిపోయ్వు మన్మనోనాథ యన్న
విధమునం దోచె నపుడు నీ వీక్షణములు.
మదనదేవుడు నిరుపమ మధ్యవర్తి
నిన్ను నర్థాంగిగా నాకు నిర్ణయించె.

విదితమేని తిరోధాన విద్య నాకు
అచటి నీ బంధుజనమున కవిదితముగ
సత్వరమ్ముగ నిశ్శబ్దసరణి నిన్ను
భుజబలంబున నపుడె కొంపోయి యుందు.

గడియల కొలంది నా గవాక్షమ్ము దరిని
నిల్చి ప్రేమాత్మర్థ దృక్కుల నీవు లక్ష్మి,
నను విలోకించుచో మహానందవృత్తి
నేమి భాపించి యుంటినో యెరుక లేదు!

౪౬

పీఠ యాత్రాభిలాషినై దేవి, నేను
పోవనందితి ఈ యాంధ్రభూమి విడిచి.
హాసమ్ములకొలది జేకాటనమ్ము
సలువగా నాకు సమధికోత్సాహ ముండె.

నిన్ను గాంచిన యూరిమనిషిమనుచు
 ఎగిరిపోయెను నామూహంబు తెచ్చి వదిలి,
 నాటినుండియు దేవి, మీ నగలు నాగు
 తధ్యము వచింతు—స్తనంతథామ మయ్యె !

౪౭

ఏ శుభముహూర్తమున మన యాత్మములు
 విమలరాగముతో మేళవింపఁ బోయె
 అపుడె నాహృదయేశ్వరివై తదాది
 నటుచున్నావు నీవు నా హృదయసీమ.
 హృదయముం జొచ్చి కాంచెదనేని దేవి,
 అమల తావక మూర్తి ప్రత్యక్ష మగును.
 రమ్య భవదీయ నామాత్మరములు విమల
 రోచి రుట్టఁగితమ్ములై గోచరించు.
 నిర్భరానంద బుద్ధివై నిరుపమాన
 తావకీనస్తవమ్ము పద్యముల గూర్చు
 ప్రియతమా, వాఙ్మయమున నీపేరు నిల్చు
 శాశ్వతమ్ముగ నా హృదయేశ్వరి నని.

౪౮

అమను నా యెడ నీకు గాఢానురాగ
మను మహాహర్ష జనక వృత్తాంత కలన
వరలు చున్నాడ నుత్పల్లవదనుడ నయి,
శాంతి సెలకొన్నయది ప్రియా, స్వాంతమందు.

నీవు హృదయేశ్వరీ, నన్ను నెమ్మనమున
నిగుసమ ప్రేమతోడ ధ్యానించుచుందు
వనుపద మ్మని యవగత మగుచునుండు
నాకు నీ ముఖపద్మ విలోకనమున.

క ర్మ పరిపక్వమై శుభక్షణమునందు
దైవకృప నుపలబ్ధ మా తావశీన
పాణి యనియెడి నిశ్చల ప్రత్యయమై
లక్ష్మీ, నా కిక జీవితాలంబనమ్ము.

నిర్భరప్రేమ వివశమై నీ వధైర్య
తిమిరముం దోలి సాహసోద్దీప్తితోడ
పూర్ణవిశ్వాసమున మనఃపూర్వకముగ
లీల మదురః స్థలమ్ముపై వాలువరకు -
కల్పము లతీతమై పోవుగాక దేవి,
వేచియుందు వికస్వరలోచనముల

ఏకనియత్రసి లోక మిష్యంఘుచున్న
శ్రీమ దవలోకి తేశ్వర స్వామి వోల !

వై తాళి క ము

౪౯

మేలుకొను మోజీవితేశ్వరి!
 జాల మేటికి, చూడు మియ్యదె
 జాల మార్గము క్రింద నిల్చితి పూల చాలులలో.
 యోజనములదూర మేను మ -
 హాజవమ్మన దాటి చేరితి.
 నోజ నిట భవదీయ వదనాంభోజ మీక్షింపన్.
 చాలకాలము గడచినది ప్రియు
 రాల, కన్నులపండువుగ నీ
 వాలుగన్నుల తరళకాంతులు వాలి నామీదన్.
 మించు ననురాగేష్టుతో నే
 తెంచితిని హృదయేశ్వరీ, నే-
 త్రాంచలమ్మల ప్రణయిజను వీక్షించు మనురక్తిన్.
 ఇంతకాలము ప్రణయినీ, నీ
 యంతికమునకు నేను రామికి
 సంతగా జింతించుచుంటివో అంతరంగమునన్ !

నిక్కముగ ప్రాణశ్వసీ, నే
నొక్క నిముసం జైస నీ స్మృతి
దక్కియుండగ లేదునుమి యే దిగ్గును దిగుగన్.

ఉల్లస దృవదీయ హృదయ
బుల్లమున నెలకొల్పి దృఢముగ
ఎల్లవేళల దలను నిన్నుత్సర్జనోక్తమై.

ప్రేయసీ, ఉన్న కమగు వా
తాయనాధ్వమువెంట నను భవ
దాయతాకుల గనుము నా కాస్యాదనము కలుగన్.

కాంత, యీ దూరప్రయాణ
క్లాంతి వోవగ స్నేహపూర్ణ
త్యంత శీతల వీక్షణంబుల సుంత కనుగొననే!

౫౦

అంతరిక్షమునుండి రజనీ
కాంతు డళిలముఖముల న్నిజ
కాంతులన్ వెదజల్లు, నా ప్రియకాంత, కనుగొననే!
ఈ మనోహరవేళ ప్రియతమ,
కాముదీ ధవళీకృతము లా
భూమిజంబుల నొప్పు నుపవననీమ గన్గొనవే.

లలిత జూలూపాద్భుతంబై
 లలిత రేఖోదగిరితంబై
 లలిత ముగ్ధముక ననన మండల విలసనము గనవే!
 ప్రేమనామత మల్లికా సుమ
 ముగ్ధ కోజ్జ్వల మద్గళమున
 మోల భవదీయోత్సాహముల వ్రాల నీయగదే.
 భుగ చిత్రంబల సముజ్వల
 గౌరవ కోశేయూన్మత శరీ
 రోగు సౌఖ్యముల ప్రణయినీ, యిటు తేరి చూడగదే!
 లలన యని భ్రమ చెంది రన్త
 ల్లలితభంగిమ గాంచి పథమున
 పలుపు కోహృదయోన్మగ్ధ, ఈ చెలువముం గనవే!
 అననరతి భవదీయ దృఢ భా -
 ననమునం బరినగ్నితంబై
 తనగు నీ ముఖమట్లు నా యాసనము గన్గొనవే.
 లలిత నేషవిణోకనన్మన
 నలపు కలిగెను నాకె నాపై -
 దళితమంజుల నీల నయనోత్పలములం గనవే.
 ముదిత హృదయముతోడ నీ కా
 ముదిని మధురారామ సంస్థితు
 హృదయరాజీ, గాఢరాగాస్పదుని గన్గొనవే!

గీ॥

గణన సేయకుమీ ప్రధానము -
 గా మదాకృతి ప్రాణకాంతా,
 ఎంచి నా గాఢానురాగము హృదయ మీయగదే.
 ప్రియతమా, గణియింపబోకుము
 పెల్లుగా నా మధురవాక్కులు :
 ఎంచి నా గాఢానురాగము హృదయ మీయగదే.
 పరిగణింపకు మెంతమంత్రము
 ప్రణయినీ, అస్త్రత్ప్రశస్తిని :
 ఎంచి నా గాఢానురాగము హృదయ మీయగదే.
 గణన సేయగ వలదు మద్గుణ
 గణము మెండుగ జీవితేశ్వరి !
 ఎంచి నా గాఢానురాగము హృదయ మీయగదే.
 అవ్యయంబును భవ్య మగు ప్రా -
 ణాధికా, ప్రణయ ప్రభావము :
 ఎంచి నా గాఢానురాగము హృదయ మీయగదే !

౫౨

నిన్ను గొనిపోవంగ నిడె దృఢ
నిశ్చయమున నేగు దెంచితి
నేగముగ ప్రాణప్రియా, యిలు వెడలి రాగదవే.

గాఢ నిద్రాముద్రితంబయి
కదల కున్నది భువన, మీ సుఖ
నేళ నిర్భయవృత్తి గేహము వెడలి రాగదవే.

భీతితో పని లేదు నీ కిక
ప్రియతమా, నీ రక్షణమున
వీర కార్యము లాచరించెద వెడలి రాగదవే.

అంధకార భరమ్ము నించుక
అణచి తారలు మినుకు మిను కని
వెలుగు చున్నవి ప్రాణకాంతా, వెడలి రాగదవే.

సంశయింపకు ప్రియతమా, ని-
శ్శబ్దగమనముతోడ బోదము
విగులపడకలమీదుగా, నిక వెడలి రాగదవే.

భయము లన్నియు బోవు నా భుజ
బంధనమున నొక్క త్పటిలో
వీరభావంబతిశయించును, వెడలి రాగదవే !

౩౩

వివిధ సారస్వత నదీ నద
 విమలజలముల నోలలాడుచు
 అనిశ మానందాధిగమమున అలరెడవు లశ్మీ !
 చిత్రశిల్పకళావనాంబరి
 సీమలందు విహారలీలల
 అనిశ మానందాధిగమమున అలరెడవు లశ్మీ !
 దివ్యగాన తరంగ ముఖరిత
 దేవ ధరణీ విహారణమ్ముల
 అనిశ మానందాధిగమమున అలరెడవు లశ్మీ !
 స్వర్గఖండమునందు మధుర
 స్వప్నసంచారములతో నీ
 వనిశ మానందాధిగమమున అలరెడవు లశ్మీ !
 సర్గబంధము విధమునన్ రస
 సంభృతంబై తనర జీవన
 మనిశ మానందాధిగమమున అలరెడవు లశ్మీ !

శుభ స్వప్నము

నా యశుడు

గాఢమధురము నీస్వయం గ్రాహ మహాహా !
ఒసగు హృదయేశ్వరీ, మరియొక్కసారి!
మజ్జలు బైన నీ సుధామధుర వదన
బింబ మేది ప్రియా, ముద్దు పెట్టుకొందు.

తెల్ల మొగ్గలు పూలు చిత్రించియున్న
శ్యామలదుకూలమును దాల్చినట్టి నీవు
నరలుచున్నావు నేత్రపద్మముగ నేను
విరిచుబూచిన మల్లెపందిరి విధాన.

మహితలావణ్యమైన సుకుమార మగుచు
కాంచనాభ వెలుంగు నీ గాత్రలతిక
చూడజూడగో సంతయు సొబగు మీరు
తప్త మైన కొలంది కుందనము వోలె.

దేవి, కుంకుమ తిలక దేదీప్యమాన
రమ్య శాంత భవత్ఫలరంగ మొప్పు
నవ్య భాస్కరారుణ కిరణమ్ము సోక
పొలుపు మీరు అల విదూర భూమివోలె.

స్వచ్ఛ మృగనాభికా సునసార చూర్ణ
 సురభిశిం బయి తాంబూలశోణ మైన
 తావక నాస్య మీయగా దగడె మరల,
 ఆరకున్నది ప్రేమ విహ్వలుని తృష్ణ !

ఒప్పుచున్నావు జన్మదినోత్సవం
 వేళ ప్రాణప్రియా, రమ్యవిగ్రహంబు
 బూను నస్తన్ననోరథ స్ఫూర్తితోడ :
 బంధురం బైన దోర్లతా బంధ మిమ్మ !

నా యి క

మేర మీరుచు నున్న దియ్యెడ
 పారవశ్యము హృదయనాథా,
 భూరి తావక వాక్కుధారన ధార చెవి సోకన్.

పొంగి పోవుచు నున్న దియ్యెడ
 తుంగ భంగము గాగ నా హృ
 ద్దంగ మీ యనురాగ వార్షిధి సంగతిని నాథా !

ఉరలె నానందాశ్రువులు, వాక్
 స్ఫురణ మణగెను, బాహుయుగళాం
 తరమునందు వసింపనిం డిట నిరత మాత్రేణ !

నా య కు డు

త్రిదశవర్ష వసుస్సున దేవి, యెపుడు
 త్రిదశుల విధాన మిగుల వర్ధిల్లు మీపు
 నిత్య యశావన రూప నిర్మిత బుద్ధి
 విభవమున నూతనోత్సాహ విలసనమున.
 నూపురంబులు మ్రోయ మనోహరముగ
 కటకములు హృదయరవమున ఘల్లు రనగ.
 శింజితం బొనరింప కాంచీకలాప
 మరిగి హృదయేశ్వరీ, పీఠ మధివసింపు.
 నవపరీమళ వివిధసూనములు దెచ్చి
 అర్ధహృదయముతో మదీయాంగుళులను
 గ్రుచ్చిన నుదీర్ఘ రమణీయ కునుమమాల
 లలితకంఠ ప్రదేశ మలంకరింతు.
 అధికకోమల మగు నీకరాంబుజాత
 మేది, ధౌకస్థారి యిటు ప్రసారింపగదా,
 ప్రియతమా, నీ యనామిక బెట్టువాడ
 ఆయతం బైన రత్నాంగుళీయకంబు.
 హర్షమున మత్కరోల్లితాక్షరంబు
 ధవళకాశేయవస్త్రబద్ధంబు హేమ
 రస లతాచిత్రితం బగు రమ్యకావ్య
 మిదిగో, సంప్రీతిని పరిగ్రహింప గదా!

నిరుపమ ప్రేమవార్ధి జన్మించినట్టి
 రమ్యకృతి రత్నము సమాదరముతోడ
 చేసి నా సంకితము నీకు - స్వీకరించి
 హృదయమున దేవి, ధరియింపు మింపు మీర.

నా యి క

పల్లవించును ప్రత్యహము నా
 యుల్ల మభినవభంగి పీయూ
 పోల్లల దృవదీయ ఫణుతులు వల్లభా, వినుచోన్.
 సదయమును గంభీర మగు మీ
 హృదయమందలి యూర్ధ్వభావం
 బాదవగలచే ప్రాణవల్లభ, ముదితలకు నైనన్!
 గురువు భర్తయు నైన మీరలు
 చరణదాసిని నన్ను నీ విధి
 గతిమ నుపలక్షించుట మహాకరుణ సూచించున్.

నా య కు డు

ఫలుక దగునె యిట్లు ప్రాణేశ్వరీ, యిద్ది
 కరుణ కాదు సుష్టు, గౌరవంబు.
 కనికరంబు దీనజనముల యెడనె : నా
 మతమునందు భార్య మాన్యురాలు.

పెక్కుమాట లేల ప్రియతమా, భవదీయ
పల్లవాభిరామ పాదయుగళ
మస్మదీయ మస్తకాభరణం బయి
చుంబనార్హ మగును జుమ్మ నాకు !

నా యి క

చాలు జాలును భాషణము లీ
లీల లజ్జావనత జేయగ
బోలునే మీ చరణ సేవకురాలి నాత్మేశా !
హెచ్చుప్రేమను నూత్న కావ్యం
బిచ్చితిరి : మీ కేవిధంబున
వచ్చు కావ్యతరంగ మాలిక లచ్చెరువు గొలుపన్ !

నా య కు డు

నిన్ను మొదటిసారి కన్నులారంగ నే
శుభముహూర్తమందు చూచినానొ
ఆ ఊణమ్మనుండి ఆర్ద్రమై హృదయమ్ము
నేటివరకు కవిత నివ్వటిల్లు.

నా యి క

అరుగొ లోనికి బిడ్డ లిర్వురు
నరుగుదెంతురు ఊణములో, నా
చరణములకడనుండి లెం డిక త్వరితముగ నాథా !

హృదయ శ్లోక

మంచి మంచి పూలు మనతోటలోనివి
 వేయి కనులతోడ వెదకి వెదకి
 చిదిమి పోసినాను చెల్లి చేగులలోని
 పూలసెజ్జ నిండిపోవునట్లు.
 గున్నపోగడ జేరి కూర్చుంటి మచ్చట
 నున్న చలువరాతి లిన్నమీద
 మాట లాడుకొనుచు మణికర్ణికయు నేను
 సమృద్ధమున ఉత్సవము గూర్చి.
 నేడతోడ చెల్లి వివిధ పుష్పంబులు
 చిత్రచిత్రగతుల జేర్చి మిగుల
 అందమైన పుష్పహారంబు గ్రుచ్చె నీ
 మెడను వేయుకోర్కి కడలుకొనగ.
 అమ్మ, యిపుడు నీకు అర్పించుతలపున
 పరిమళంబు గలుగు విరులు గూర్చి
 ప్రీతితోడ నేను చేతనైన విధాన
 చెండు కట్టినాను, స్వీకరింపు.
 నాన్న ఉంచి నట్టి నాణెంపు పుష్పహార -
 రమ్మతోడ నొప్పు నమ్మకంత
 దేశమందు నుంచు దీర్ఘదామయ్యను
 చిన్నిచెల్లి, చిగురుచేతు లెత్తి.

నా యి క

తండ్రి, వచ్చి అంకతలమున గూర్చుండి
కొగిలించుకొన్న కంఠసీమ !

నన్ను కన్నతల్లి, నా యొడిలోన కూ
ర్చుండి ఈయగదవె ఒక్కముద్దు !

శ్రమము చెందినావు జయదేవ, ఈనాడు
జనని కేంతో సంతసమ్ము గూర్చు.
అమిత కోమలమ్ము లైన నీ హస్తముల్
చాల నెర్రవారె పూలు కోయ.

చిట్టితల్లి అమ్మ పుట్టిన రోజున
పండు గనుచు నీవు దండ గ్రుచ్చు
నప్పు డయ్యె, ఎంత మెప్పు లెత్తెనో కదా
చిగురుటాకు లట్టి చిట్టి ప్రేళ్ళు !

జీవితేశ, యిప్పుడు చిన్నిబిడ్డల సమా
లింగనమ్ముచేత చెంగలించె
చిత్తమందు మిగుల శీతల భావంబు
అమృత రసవిలేప మైనయట్లు.

కు మా రి

మిగుల కోమలంపు మేను గావున మమ్ము
కూరుచుండ బెట్టుకొనగ లేవు.

అన్న యొక్క ఉండు అమ్మ, నీ యొడలోన,
నన్ను బోవ నిమ్మ నాన్నకడకు.

నా యి క

నన్ను కన్నతల్లి, నాగు భారం బట్టి
చిట్టి నీశరీర ! మెట్టు పైన
మాతృరక్తి కన్న మణికర్ణికను తన
తండ్రిమీది ప్రేమ దశగుణమ్ము.

కు మారి

ముద్దు లొల్కు మంచిముత్యాలవలె నాన్న
రమ్య మైన యక్షురాలతోడ
వ్రాయుచుండు నాన్న వచించుచుండ ఆ -
నందమునను మధుర నవ్యకృతులు.

చాల మధుర మైన సంస్కృత భాషను
నేర్చికొందు మిగుల నియతితోడ.
శాస్త్రములను గూడ సాధించి విద్వాంసు
రాల నగుదు పెద్దయైన వెనుక.

శ్రద్ధతోడ నేను చాల భాషల నభ్య
సించు నాన్నగారి యంతికమున.

కవిత నేర్చి గొప్ప కావ్యముల్ నాన్నకు
అప్పు కన్న కిత్తు నంకితములు.

నాయకుడు

ఓసితల్లి! ఎట్టి యూహలు నీ కింత
చిన్నతనమునందె యున్న వపుర!
నిన్ను కన్న లక్ష్మీ నేర్పు నే మనవచ్చు,
నీకు కలిగె జనని నిశితబుద్ధి!

కుమారి

నిన్ను లక్ష్మీ యనుచు నిరతము ప్రీతితో
పేరు పెట్టి నాన్న పిలుచుచుండ
నాన్న నొక్కసారి నవ్వులాటకు నైన
పేరు పెట్టి అన్న, పిలువ నేమి ?

నాయిక

ఎట్టి సంశయంబె చిట్టితల్లీ! నాన్న
పేరు పెట్టి నేను పిలువరాదు.
నాన్నగారి దివ్య నామాక్షరశ్రేణి
విలిఖితంబు హృదయ ఫలకమందు.
మంచి దొక్కమాట : మణిశర్లకా, నీవు
సర్వకాలములను జనకు మ్రోల
ఓలలాడుచుందు వొక్కొ విద్యలలోన
పెండ్లియూహ విడిచిపెట్టి కూడ !

నా య కు దు

కాదు కాదు : బిడ్డ గడియించి విద్యల
యందు పఠిమ, బోడోశాబ్దములను
వరుని యోగ్యుడైనవానిని చేపట్టి
పెండ్లియాడి చనును ప్రయునినెంటు .

నా య క

అవుర పిల్ల మందహాసము చేసెను,
మగనిమాట అంత మధుర మొక్కొ !

నా య కు దు

ఎల్లకాల మతివ గొట్టు తల్లిదండ్రుల
సవిధమందు నుండజాలు చిపుమ !

నా య క

చాలుజాలు తెండు చాతుర్య మాక్షేశ !
పుట్టినిల్లు విడిచి పెట్టలేక
బహుదినమ్ము తెన్ని బాధలు పడితిను
ఎట్లు మీరు విస్తరించినారు !

నా య కు దు

మరవలేదు నేను మానినీ, నీ మన
రంగమందు నాటి సంగరంబు.
ప్రబల మగుటవలన ప్రవిమల ప్రేమమై
శ్లాఘ్యగతిని తుదకు జయము గాంచె.

కు మారుడు

అనుగనిమ్ము చెల్లి నత్తవాగింటికి
నిన్ను నేను విడువ నెన్న డన్న !
శ్రద్ధతోడ నీకు సంరక్షణము చేతు
అచరింతు పూజ లాదరమున.

చిత్రకళల నభ్యసించి చిత్రించెద
తనివి దీర బహువిధాల నేను
అప్పు, మిగుల రమ్యమైన నీ యాకృతి
సర్వలోక నేత్రపర్వముగను.

సార్థకమ్ముగాగ జయదేవ నామమ్ము
పాడుచుందు నప్పు, పద్యములను,
స్త్రీతి కల్గ నీకు గీతగోవిందాది
కృతుల, వివిధ మధుర కీర్తనలను.

అప్పు, నీకు హృద్యమైన హిందూస్థాన
భాషలోనె యెపుడు పలుకుచుందు.
విశ్రమింప నీవు వివిధ కావ్యగ్రంథ
ములను జదివి నీకు ముదము గూర్తు.

నా యి క

నాకు లోప మేమి నా తండ్రి జయదేవ,
ఉండ నీకు నిట్టి యూహ లిప్పుడె !

అదరించు భర్త, అనుగు బిడ్డలు కూడ
కలుగ నింక నేమి కావలయును !
చక్కనయ్య, నాదు సంసార వల్లికి
మొదటి ఫలమ, యేది మున్ను పెట్టు !
నీవు జనన మొంద నిశ్చయముగ నోయి
తండ్రి, జీవనమ్ము ధన్య మయ్యె !

నా య రు దు

సరభసంబ వచ్చి జయదేవ, నా తండ్రి,
కాగిలించు కొమ్ము గాఢముగను
చిన్ని నీ శరీర శీతలస్పర్శ నా
యంతరంగ మధికశాంతి నొంద !
భగ్న మయ్యె మున్ను బహుమనోరథములు
విముఖ విధివిధాన విలసనమున.
జనకు మీరి భాగ్యశాలివై తలపెట్టు
కార్యములను జయము గ్రాంచు మోయి !

కు మా రు దు

అప్పు, తోటలోని కాడుకో బోదును
చెల్లితోడ ఇంక సెలవు నాకు !

కు మా రి

అన్నవెంట ఇంక నారామమున కేగ
నా కనుజ్జ యిండు నొన్నగారు !

నా య కు డు

కన్ను బొమలు కంఠ కర్ణముల్ నా పోల్కి
తక్కినట్టి రూపు తల్లిపోల్కి-
లక్ష్మీ, కంటి వధిక లావణ్యమూర్తిని :
తల్లి చాలు నుతుడు ధన్యు డగును.
ఎంత మధుర మహాహా, హృదయేశ్వరీ, నాకు
నీ వొసంగినట్టి నిబిడ బాహు
బంధనమ్ము ! రమ్ము ప్రమదమ్ముతోడ న -
లంకరింపు మింక నంకతలము !

నా యి క

కొగిలింతలోన కైవేయకంబును
భూరి కఠిన పేమ భూషణములు
గ్రుచ్చుకొన్న వేమొ కోమల మైన మీ
గాత్రమునకు ప్రాణకాంత, యిపుడు !

నా య కు డు

నీవు మామకీన నిబిడ సంశ్లేషమ్ము
నందు నిమిడి యుండునపుడు లక్ష్మీ,
కేవలమ్ము సౌఖ్య దేవతయే విగ్ర
హమ్ము దాల్చి యొప్పునట్టు లుండు.

నీలమణుల బోలు నీ సయనమ్మ నీ
 తీంప నిమ్మ లక్ష్మీ, చిరము సన్న -
 విస్తరించి లోకవృత్తాంబు నీవల
 స్వర్గసుఖము గాంచ జాలియుండు.

మధుర గళముతోడ మనస్సన రిండునా
 బానరుపంగ పాడుచుండ నీవు
 విహరణంబు చేయు విహరణై గంధర్వ
 భూమి మమనీన బుద్ధి లక్ష్మీ!

వివిధ భానలగమ విలసిల్లు కాన్యముల్
 విశదఫణితి నీవు వినుచుచుండ
 సమయమందు లక్ష్మీ, సంపుల్ల మగు మదీ
 యాంతరంగనీమ హర్షగరిమ.

గాఢపాక జటిల కాన్య సాతననేళ
 ప్రతిభతోడ కఠినభాగములను
 అన్వయింప నీవు హర్ష విహ్వలత ని-
 న్నెన్నిసార్లు కాగిలించినానో!

వ్రాయుచుండ నీవు, వచియించు పుస్తక
 భాగములను హస్త పల్లవంబు
 ఎన్నిసార్లు నేను హృదయేశ్వరీ, ముద్దు
 పెట్టుకొంటి మనసు పట్టలేక!

లక్ష్మీ, తావకీన లలితాంక పాలిని
కూర్చి శిరము పెట్టుకొని పరుండి
నీ ముఖాంబుజంబు నిర్నిమేషస్మృగా
జూచుచుంట యెంత సుఖము నాకు !

సాంద్రరక్తి నీవు సహధర్మచారిణి
వై మహా సుఖాబ్ధియందు నన్ను
అనిశ మిట్టు లోల లాడింపకున్నచో
ఎట్టి గఱులు నాకు పట్టి యుండు !

నా యి క

ఎట్టి వింత మాట హృదయేశ ! మిమ్ము జే
పట్టు కతన పైతి భాగ్యవతిని !
పూర్వజన్మరచిత పుణ్యవశమున
నను పరిగ్రహించినారు నాథ !

మిమ్ము గాంచినంత మీ పదాక్రాంతతా
యువతు లెంద రున్న నుజ్జగించి
జీవితేశ, నన్నె స్వీకరించుట తలం
పంగ నా యదృష్టఫలము కాదె !

అప్రయత్న సరణి నాత్మేశ, తావక
ముఖవిలోక నోరు సుఖము నాకు

సంఘటిలక మున్ను సాంద్రసీహారంబె
ఆవరించియుండె నన్నికడల.

మిహిక విరిసిపోయె మీయాన నాదిత్య
రోచి యొక్కనాడు తోచినంత.

తెలివి నొందె నూత్నదీధితితో నుగ్గి
యాంతరంగసీమ యపుడు నిధ!

స్తేర మయ్యె హృదయ సీరేజ మాత్యేశ,
నాటినుండి నాకు నవవికాస

మహారహస్య వృద్ధి నందంగ జొచ్చెను,
జీవనమున సౌఖ్య చిహ్న మమర!

అణగి యుండనీక యారామసీమ నీ

చిన్ని సుమము నిట్లు జీవితేశ,

అమితకృపను మీర లవలంసముగ చాల్చి
కలిగె దీని కధికశారవంబు !

నా య కు డు

ప్రాణకాంత, నీకు పరమప్రియం బైన

గున్నపొగడక్రింది తిన్నెమీద

అనుగు బిడ్డ లుభయు లాసీనులై యాట

లాడుచున్నవార, లదిగొ చూడు !

లోకయాత్ర

౧

నాయకుడు

లోకవికసన మాతృ వీతా
 లోకమున ఘటియించు రాధా
 వల్లభా, కైకొమ్మ భక్తుని వందనం బిదిగో!
 తెల్లవారుచు ప్రొద్దు గ్రుంకుచు
 దినము లెన్నో గడచి పోయెను
 గాని నీ కీభక్తజనుపై కరుణ రాదాయె!
 స్నేహగీతా వ్యపగతములై
 కేవలము సుఖ మొందగా దగు
 వాసరమ్ములు గడచుచున్నవి వ్యర్థముగ నాథా!
 యావనోత్తాలోర్తు లల్లన
 అంత కంతకు నణగుచున్నవి
 మంధరమ్ముగ దరియుచున్నది మరణ యామవతి.
 తొలగిపోయె మనోరథమ్ములు
 దూరముగ, నిక నొక్కకోర్కీయె
 వేచుచున్నది మానసమ్మును విడువ కనిశమ్మున్.

నందనము నెక్కొప్పు రాధా
 వల్లభా, లోకైకనాథా !
 దీను గారుజ్యోత్స్న శీతల చృష్టి గన్గొనెడి !

*

*

సఖుడ, నిన్ను జూడఁ బల సంతోషము
 కలిగెనోయి ! రత్నకంబళిమ్మ
 పైన గూరుచుండు - ప్రత్యూష నేళను
 మిత్రదర్శనంబు మిగుల శుభము.

ఆ పుడు

ఏమి తలచుచుంటి నీ ప్రభాతమ్మన ?
 నీ ముఖమ్ము వెల్లు నిర్మలాభ
 తేజరిలు నపూర్వ దివ్య రోచిస్సున
 నీ విశాల శాంత నేత్రయుగళి.

నాయకుడు

చూడు మోయి సఖుడ, సుందర విహగముల్
 శాద్వలమ్ము మీద సంచరించు.
 వకుళ శాఖమీద వాలి శిఖావళం
 బదిగొ, కూయుచున్న దాలకింపు.
 ముద్దు లొలుకు నవిగొ మురిపెంపు దానిమ్మ
 పూలు విద్రుమమ్ము పొలుపుతోడ,

పవనచాలనమున పన్నీగుపూవులు
 రాలుచున్న వవిగో, నేలమీద.
 వెలగపండ్ల గుములు వెలుగు నవోదిత
 భానురక్తి స్వర్ణఫలము లట్లు.
 బప్పుచున్న దభినవోజ్వలాకృతితోడ
 జగతి యీ ప్రభాత సమయమందు.
 ఎంత మోద మొదవు నివుడు ప్రాణప్రియ
 యైన లక్ష్మీయే మదంతికమున
 మెలగునేని ఆస్తమిస్త్రంబ, యెన్నడు
 వచ్చునోయి, అట్టి వాసరమ్ము!

ఆవుడు

అనుగుసఖుడ, ఆమె యనురాగవతియని
 ఒక్కరీతి బలుకుచుందు వెపుడు.
 విషవజాల నంత విభ్రాంతి యొదవె నీ
 కాదినండి యని మదాశేయంబు.

నాయకుడు

అవగతంబె నాకు నాయమ హృదయంబు,
 వెర్రివాడ, ఆమె వినయశీల!

ఆవుడు

అంతప్రేమ కలది యైనచో నేటికి
 నిన్ను జేరరాదు నేటివరకు ?

కఠిన మగు గదోయి, కావ్యప్రపంచంబు
లోనివాని కెపుడు లోకయాత్రి !

*

*

నా య కు డు

ప్రవిమలానురాగ పటిమ తక్కింపక
కష్టములను, జయము గాంచు తుదకు.

౨

వృద్ధురాలు

ఏమి యిట్టు లుంటి వీనాడు నాయనా ?
వదన మేల యింత వన్నె తరిగి ?
ముఖము గాంచినంత మూర్తిభవించిన
దుఃఖమో యనంగ దోచె దోయి !

జలకమాడి కేళ సంస్కార మొనరించి
తలకరేఖ నుదుట దిద్ది తీర్చి
ధౌత వస్త్రములను ధరియించి, మెడలోన
మల్లికా ప్రసూన మాల చాల్చి -

సందేవేళ నెటకొ చనువాడ వంతలో
పండు కొంటి వేల పాన్పుమీద ?
నీ నిగూఢ భూరి నిరుపమ వ్యధను నీ
విమలవేష మొత్తో వృద్ధి చేసి.

పిల్ల నిత్తు రన్న పెడచెవి పెట్టెద,
 వేమి కారణంబూ యెరుక పడదు.
 చెప్పు వారు లేక చెడిపోవు చున్నావు!
 శీఘ్రముగను పెండ్లి చేసికొమ్ము.
 ఒల్ల వైతి వెట్టియుద్యోగ మేనియు,
 భూమియెడల శ్రద్ధ పూన వెపుడు,
 చదువుకొనియు ద్రవ్య సంపాదనము లేదు -
 ఇట్టు లున్న నీకు నేమి సుఖము!

నాయకుడు

చిన్ననాటినుండి చేసినకృషి యెల్ల
 పూర్ణ మా సుఖము భూతి కౌరకు
 చదువుకొన్న దెల్ల జ్ఞానోపలబ్ధికి
 కాంచనము మీద కొంక్ష లేదు.
 వ్యర్థజనుడ నేను వ్యావహారిక దృష్టి,
 కావ్యలోకమందె కాపురము.
 నడపువాడు లోకనాయకు డున్నాడు,
 లోకయాత్రయందు లోటు లేదు.
 ఇన్ని యెండ్లు వచ్చె, నింక నేమి వివాహ!
 మమరు నాకు విద్యలందె శాంతి.
 దేహమును పవిత్ర దేవాలయముగా
 ఎంచి నే నలంకరించుకొందు.

వృద్ధురాలు

అంతఃపురి మెరుగ ననుకోలేని యేమి!
ముసలిదాన నయ్యు మోసపోను.
కన్నె యెవరో చాలకలముక్తింద నీ
యాత్తమైన హృదయ మునుగొనిన.
ఒక్కనాడు మిగుల నుల్లాసముగా దీక్ష
పాడుచుందు వేదో పద్యములను.
మోము ముడిచి మౌనముద్రతో నొకనాడు
కూరుచుందు వింట గున్యజోలె.
మరల నొక్కనాడు ముగవస్థిత్వముతో
ఏదో చేయుచుందు విడిచిజోన.
శూన్యదృష్టితోడ జూచెద వొకనాడు
కరయుగంబు జేర్చి గండపాళి.
ఒక్కనాడు తాల్తు పుంగరవల్లుల ప్రేళి,
కనకహారములను కంఠసీమ,
పరిమళింతు వోయి, పటవాసములతోడ
సాంద్ర సురభిగంధ చర్చతోడ.
పెద్దవారితోడ ప్రేమ వృత్తాంతంబు
చెప్ప నిచ్చవడరు చిన్నవారు.
ఎట్టులైన నొక్కయింటివాడవు కమ్ము,
అంతకంటె మాకు హర్ష మేది!

నా య కు డు

తలుపు మూసి పొమ్ము ధ్వని చేయకుండగ,
దీపశిఖిను జూడ నోపి నేడు.
పండుకొనుటె మేలు పర్యంకతలమున,
అంధకార మొసగు నధికశాంతి.

*

*

కొనరాకయుండు గొఢాంధకారాన
నకలలోక వస్తు సముదయమ్ము.
దేవి, నీ యఖండ దేదీప్య మూర్తి నా
యక్షియుగళి యెదుట నవుడు తోచు!

3

నా య కు డు

చూచినారు కాదె జోషీ మహాశయా,
శాంతదృష్టి రెండు చక్రములను ?
జాతకుని కళత్ర సంతాన భావముల్
తెలుప వలయు తేట తెల్లముగను.
మూడు కాలములను ముకురంబువలె జూపు
జ్యోతిషమ్ము నెడల స్తీతి మెండు.
మిగుల గౌరవమ్ము మీ మహారాష్ట్రుల -
నంత పారదృశ్య లనుచు మాకు.

తథ్య విషయ మైన దైవజ్ఞు లప్రియ
మాడ నోడుచుందు రార్య, మీరు
మన్నుఖ ప్రియంపు మాటలు పలుకక
సత్యమే వచింప నంతసింతు.

జోషీ

ఈష దప్రియంబె భాషింపగా నతః :
శాస్త్ర దృష్టి బట్టి బాతకునకు
చాల యేండ్లవరకు సంసార సౌఖ్యంబు
కలుగు చిన్నె లేవి కానరావు.
పరిణయమ్ము జరుగు బహుళ ప్రయాసపై,
అంతవరకు మతికి శాంతి లేదు.
సౌఖ్య మొదవు, నవల సంతానము లభించు,
లోకయాత్రయందు లోటు లేదు.

నాయకుడు

ఉన్న దితని కొక్క యువతిపై మానసం,
బామె యితని గృహిణి యగునొ కాదొ
సూక్ష్మదృష్టిలోడ జోషీ మహాశయా,
ప్రశ్న చూచి ఫలము పలుకవలయు.

జోషీ

అరసి చూడ నితని కా కన్యకు వివాహ
ఘటన ముండురీతి కాన రాదు.

కలవు ప్రబల విఘ్నకారణమ్ము, లితండు
అన్యయువతిఁ బెండ్లియాడ డెపుడు.

నా య కు డు

యువతిమీద నితని కుండదా యనురక్తి ?
మరలు నొక్కొ ఆమెమానసంబె ?

జో పీ

ఆమె కితనిమీద ననురాగ మున్నను,
ఇతని కామెమీద నిచ్చ యున్న,
పరిణయోత్సవమ్ము ప్రాప్తి మాత్రము లేదు.
ఆర్య, పోయివత్తు నాజ్ఞ యిండు.

*

*

హి తు డు

ఇచట గూరుచుంటి వేకాకిగా సఖా,
పూనుపడినవాని మాడ్కి, నన్ను
తేరిచూడ వేమి ? దీనాననమ్ముతో
నేలవంక జూచె దేల నోయి !

ఏవి యేవి, కన్ను లెర్రవారె గదోయి !
ఏడ్చుచుంటివొక్కొ ? యేమి బాధ ?
తాకి చూడనిమ్ము, తాపజ్వరమ్ముచే
బడలు వేగిపోవుచున్న దయ్యె !

నాయకుడు

అనుగు సఖుడ, యిపుడె ఆకస్మికవిరక్తి
జీవితమ్ము మీద నావరించె.

హితుడు

జాముక్తింద నీవు చక్కగా నుంటావే,
ఏమి సంఘటిల్లె నింతలోన ?

నాయకుడు

కొత్త గణకు డిటకు కొంతసేపటిక్రింద
నరుగుదేర ప్రశ్న లడిగినాను.

హితుడు

తెలిసె తెలిసె నోయి, దీని రహస్యము—
ఆత డేదో అప్రియమ్ము పలికె.

నాయకుడు

లక్ష్మీ భార్యరీతి లభ్య కాదన్నాడు:
ఇంక బ్రతుకువలన నేమి ఫలము!

హితుడు

చాలు, నింకనైన సఖుడ, జ్యోతిష్కుల
యెడల వెర్రిభక్తి విడువ వేమి ?

శాంత మూనకున్న జ్వరము హెచ్చును నుమీ,
పండుకొనుము కదలకుండ సఖుడ !

శీఘ్రముగనె నిన్ను జేరులే ప్రియురాలు:
విడువు మీ యధీరవృత్తి నింక.

నా య కు దు

అక్కటకటా, లేశమస్త్రము
హర్షరేఖా విరహితము తా
దుర్దినమ్మ లి కెన్నినాశ్శకు తొలగి పోగలవో !
సంతతాధిక వివిధ బాధా
సాంద్ర మిహికాచ్ఛన్న మామక
హృదయ సద్దమునందు దోచడె ఏదికూడ ప్రభూ!
భగ్నమై విఫలమ్మ తొటను
ప్రతిపదమ్మ మనోరథమ్ములు
భూరితరముగ బుద్ధి కుంతి భూత మయ్యె గదా !
ఏ విధమ్ముగ గడచుచున్నవో
యీ భయంకర దుర్దినమ్ములు
అరసిచూచిన యపుడు నాకే అచ్చెరువు గొలుపున్.
ఆశ లెల్ల నిరాశలై యడు
గంటి పోవునో జీవసారము !
ఉన్నతిం గను తెన్న డేనియు ఉన్నదో లేదో!
ఆవరించిన నిబిడతమ నీ -
హారమండల మధ్యవర్తిని
వీని నెన్నడు తెరపిలో బడవేసెదో దేవా !

షష్ఠా చ్ఛాన ము

దే వా ల య ము

స ఖు డు

ఎంతకాలము గడచె నీకడ
నింత యుల్లాసమ్ము కనుగొని !
నేత్రపర్వం బయ్యె గద నీ నేటిదూపమునన్.
ముద్దు లొల్కుచు నున్నయది నీ
ముఖసరోజాతమ్ము సఖుడా,
దీర్ఘ కుంకుమ తిలక రేఖా దీప్తిమంతంబై.
తనరుచున్న దపూర్వ శోభను
తావక గ్రీవమ్ము లోల
న్నంజు తపనీ యోరు హారామలినకాంతులతో.
ఒప్పుచున్నా వద్భుతమ్ముగ
నుజ్జ్వలాకృతితోడ, నేదో
సంఘటిల్లెను వింత తెలుపుము సఖుడ, విపులముగన్.

నా య కు డు

తిరిగి వచ్చితి నిపుడె లక్ష్మీ
దేవి దర్శన హర్ష పులకిత
మానసుడనై అనుగు సఖుడా, మందిరమ్మునకున్.

ఇప్పటికి నా లోచనముల
 యెదుట మెలగుచు నున్న దోహదా
 ప్రేయసీ వదనాంబుజాత స్సీత రూపంబే !
 అహహ, నా కర్ణ ద్వయమున
 అవిరతముగ మ్రోగుచున్నది
 కూర్చి లక్ష్మీదేవి మంజుల కోకిల స్వరమే.
 అనువదము తరంగిత మ్మగు
 నంగకములయందు లక్ష్మీ
 స్వచ్ఛ కాశేయాంచల మరుత్ స్పర్శ సౌఖ్యంబే..
 అంత తాపము తొలగి పోయిన
 దన్ని గడియల కొలది కాలము
 నేను నా ప్రియురాలి శుభ సాన్నిధ్యలాభముచే.
 కదలి పోయితి నోయి, తొలి యే -
 కాదశీతిథి యగుట నుదయమె
 సలుపగా లక్ష్మీనృసింహస్వామి దర్శనమున్.
 కలిసి వైష్ణవ మిత్రమండలి
 గాథభక్తిని నేవ చేసితి
 శ్రీజగదారాధ్యుండు లక్ష్మీదేవి రమణునకున్.
 జనని లక్ష్మీదేవి వదనా
 బంబు నవలోకింప మదిలో
 పాడమె నా ప్రియురాలు లక్ష్మీ పుల్లముఖకాంతుల్..

నేత్రయుగళమునందు గిన్నె
 నీరు తిరుగగ కేలు మోడ్చితి
 నపుడు యావల్లోకమంతట నప్రయత్నముగన్.
 కామితార్థ స్రవణ తల్లి,
 కన్య లక్ష్మీదేవి నిమ్మ
 యార్తజనునకు నంచు వేడితి నంతరంగమునన్.
 బాష్పవారిని దుడిచి దక్షిణ
 పార్శ్వమును వీక్షించు నప్పటి
 కేమి యాశ్చర్యమ్ము! లక్ష్మీయె యెదుట గానబడన్.
 స్వజన పరివృతయై నృసింహ
 స్వామి సందర్శనము సేయగ
 నరుగుదెంచిన దోయి, ప్రేయసి ఆలయమునకు.
 చెంగటం గల మంటపమ్మును
 జేరి యామె నిష్ణయయ్యెను
 పార్శ్వవర్తిను లైన యిరువురు వజ్ర గూర్పుండన్.
 అపుడు నిలిచితి నోయి, నా ప్రీయు
 రాలి శాంత మనోజ్ఞరూపము
 తనివి దీరగ జూచుతలపున స్తంభసవిధమునన్.
 అహహ వికసన మొందె నోయీ,
 అపుడు నా కనుదోయి లక్ష్మీ
 తిలకపాటల ఫాల మండల దీప్తి జాలమునన్.

నాట్య మాడిన దోయి, మామక
 నయన యుగళం బపుషు లక్ష్మీ
 కర్ణసూర్యోద్భవ మంజుల గండ భాగమ
 చిగియు నేత్రద్వయ విహారము
 చేయ సాగిన దోయి, లక్ష్మీ
 కలిత కాంచనహార విలస త్కంఠ దేశమునన్.
 గాఢ రాగోద్రిక్త మతినై
 కన్నుగనతో ముద్దులాడితి
 కటక కంకణ రుచిర లక్ష్మీ కర సరోజములన్.
 ఏమి చెప్పుదు సఖుడ, నా
 హృదయేశ్వరీ మృదు పాదయుగలికి
 నాటి వచ్చునొ రావొ యించుక స్థల జలేజములే.
 తన్నయలబై మామ కాఱి
 ద్వయము బంగరుబొమ్మ తొడిగిన
 పట్టుకొకను విడువ దాయెను ప్రాణ మిత్రంబా ! -
 కలిసి పోయిన వవల నాలుగు
 కన్ను లద్భుత రాగలహరిని ;
 ఆమె చూపులు వాలిపోయిన వప్రయత్నముగన్.
 మరిల నల్లన కాంచె మన్ముఖ
 మంజులమ్మను చకిత దృక్కుల
 పైట సవరించుచును ప్రేయసి పరనిమేషమునన్.

తెలుప నేర గదోయి, లక్ష్మీ
 దేవి లోచనరోచి పలుకుల !
 కేవల మ్మా నేత్రయుగళికి క్రితదాసుండన్.
 సారె సారెకు నన్ను జూడగ
 సాగె లక్ష్మీదేవి ప్రీతిని
 స్వజన మేమి గ్రహింపకుండనె సరిశేనేత్రములన్.
 చూచుచుండగ నేను ప్రేయసి
 సోయగంబును నిర్భరమ్ముగ
 పట్టువడితి తదీయ జననీ ప్రౌఢ దృక్కులలో.
 భంగ మొదవిన దోయి, అన్యత్
 ప్రమదమున కా మంటపమ్మును
 వీడి వా రాలయములోనికి వెడలి పోవునెడన్.
 అవల మాంద్యము తొలగి పో ద్వా
 రాంతరమ్మున మందగమనము
 తోడ నేగితి నోయి, లోనికి తొట్టుచా తొదవన్.
 కర్ణగోచర మైన కతమున
 ఘంటికారావమ్ము లక్ష్మీ
 దేవి కరములు మోడ్చి నాడెన తిరిగి చూచినది.
 దిట్టతనము వహించి ప్రేయసి
 చిక్కు చూచుచు నుంటి నోయీ,
 షరిగణింపక లేక మాయమ పార్శ్వవర్తినులన్.

ఆమె శిరమున విష్ణుపాదము
లర్చకుం డిడువేళ లక్ష్మీ
దేవి కరములు మోడ్చి నాచెన తిరిగి చూచినది.

ఆ ముహూర్తమునందు నుద్వా
హమ్ము మాకు రహస్యలీలను
జరిగినట్లే నిశ్చయించితి స్వామి సన్నిధిలో.

హర్షవిహ్వల మామకేనా
స్యమ్ము నవగోకించుచుండిరి
ఆమె యనుజన్తయును మాతయు అద్భుతేక్షణలై.

మరల సాహృదయేశ్వరీ ముఖ
మండలమ్మును గాంచు చయ్యెడ
అలసగమనముతోడ వెలుపలి కరిగినాను సఖా !

కదలిపోవు జనప్రవాహము
గాంచు చల్లన ధ్వజస్తంభము
నికటభూమిని నిలిచియుంటిని నిండు హృదయముతో.

శ్రవణ గోచరమమ్యై కర్ణ
జ్వరము వోవగ నింతలోపల
కూర్చిలక్ష్మీదేవి మంజుల కోకిల స్వరమే.

అంతలో వా రెల్ల నచటికి
నలసగతి నరుడెంచి సఖుడా,

తలలు వాలిచి పోవసాగిరి స్తంభ సవిధమునన్.

వెనుక నడచుచునున్న ప్రేమని
 వినమితాస్యముతోడ నొప్ప
 బరపె నోయి, మనోజ్ఞదీర్ఘాస్వాగ వీక్షించునన్.
 ఆ ముహూర్తమునందు నట్లొ
 అనిల వశమున జేసి పయ్యెడి
 తొలగిపోవగ నామె కించుక తొట్టుపా టొడవన్.
 పాణికమలముతోడ ప్రేమని
 పైట సవరించెడి నిమేషము
 లోన చేలాంచలము పవనోన్మోల మయ్యె నఖా!
 కొంగుగాడుపు తగిలి నంతస
 కోరకితమై పోయె గాత్రము
 తన్మయత్వం బొదవె హర్షోత్కర్ష రభసమునన్.
 ఇది పవిత్రం బైనవాసర!
 మీ మహిమాత్మవదినము జన్మము
 మధ్యమున నా కేవిధమ్మున మరపు వచ్చు నఖా!

న ఖ డు

భాగ్యవంతుడ వోయి! ఆ యమ
 ప్రౌఢహృదయాంతర్గతం బయి
 నెగడుచున్నది రక్తి నీయెడ నిరుపమానముగా.

కాని మీ యీనాటి కార్య
క్రమముచేత సమాగమమ్మన
కంతరాయం బొదవు నేమో అరసి చూడదగున్.

నా య కు డు

అంతరాయం బొదవనీ, విమ
లానురాగము విజయ మొందదె
భక్తవత్సలు డైన రాధా ప్రాణనాథు కృపన్ !

సంకేతము

అవగతం బయ్యె నారహస్యము నీగు
 చెల్లెలా, యెన్నినాళ్లొ దాచిన యుదంత
 మిట్టె నానోట నేడు పల్కించినపు :
 అవుర నీ బుద్ధి విభవ మే మనగవచ్చు!
 నాకు తోబుట్టు వట్టిదానవు, గభీర
 హృదయ నువకారపాఠీణ వీ వటంచు
 సిగ్గు విడనాడి నేడు వచించినాను
 మదనురాగ విధానపు మర్క మెల్ల,
 సంశయము లేని గాటంపు జనవుతోడ
 అడుగుచున్నాను వరము ని న్నావురాల,
 ఆమె యంతికమునకు నీ వరిగి నేడే
 నిపుణముగ ప్రేమ చాత్యంబు నెరపవలయు.
 సేతు పార్శ్వమునందు విస్తీర్ణ కాయ
 మాన రమ్య శాఖావలీ మహిత మగుచు
 ఉన్నతం బైన వటవృక్ష మొకటి కలదు :
 ప్రాజ్ఞుభిముగ జూడు మప్పట్టునుండి.
 వివిధ భూమిజ మండలావృత మనోజ్ఞ
 సౌధ శిఖరమ్ము లోచన సరణి దోచు

శ్యామలోజ్వల పర్ణ సంఘన్న మైన
వికసిత సితాంబుజాతంబు వికసనమున.

కొంతదూరము పోవుచో గోచరించు
వామభాగమునందు నావరణరూప
వితత భిత్తిక యిప్పికా విరచితంబు
శోణకాశేయ మేఖలా నుషమతోడ.

అవల దక్షిణ ముఖముగా నక్షియగ్
రోచన మ్మగు చంద్రకరూపమునను
నీల సామాణఫలక వినిర్మితోరు
వట్టభంగ పరంపరా ప్రభలు నీకు.

ఆతతంబైన తోరణ మధిగమించి
అజర భాగమువెంట నీ వగుగునపుడు
సంభ్రమమ్మున పుష్పవర్షమ్ము గురియు
పవన కంపిత పున్నాగ సాదవంబు.

సవ్యముగ కొన్నియడుగులు చన్నవెనుక
తావ కాగమ నోదితాదరముతోడ
చామరము నేయు సహకారభూమిజంబు
సాంధ్య పవమాన సంచల చ్ఛాఖికలను.

ఉన్నతు బైన మొగసాల యొప్పు నచట
నేత్ర దారు పటాసన వితతితోడ

లంబమాన ప్రదీప గోళములతోడ
 ఆవృత్తి స్తబ్ధచిత్ర పటాళితోడ.
 పురుషులెల్ల వాహ్యోళికి బోయి యుందు,
 రెదురు పడిరేని పనికట్టె లెవ్వరేని
 ఓసరిల్లుదు రాదర యుక్తితోడ,
 శాంతగతి సంగణమువంట బనగవచ్చు.
 అవల ప్రాచీముఖమ్ముగా నరుగు మమ్మ!
 ప్రణయినీ కరకోమల స్పర్శచేత
 పులకితం బయి అహరహ ఘృష్టి గాంచు
 వకుల భూమిగుహము కానవచ్చు నీగు.
 అపుడు స్వాగత మను మదీయానురాగ
 భాజనం బైన వకుళ భూమిజశౌఖ
 లలితముగ గుల్కు మత్తకలాపి కాంత
 శ్రవణ సుభగమ్ముగా వల్లు పడజునును.
 కడచి యంగణ రమ్యభాగమ్ము కొనను
 చెల్లెలా, జామిచెట్టు కాంచెదవు సుమ్ము.
 తరువుపై నున్న శుకము నీ దర్శనమున
 రక్తకంఠమ్ముతో త్రివారమ్ము పలుకు.
 పార్శ్వమందు నారోహణపంక్తి యమర
 భామినీ భూమనోజ్జ రూపమ్ముతోడ.

స్నిగ్ధ చంద్రాశ్చ ఫలక వినిర్మితంబు
సప్తపరిమిత సోపాన సంయుతంబు.

అచటి రమణీయ కక్ష్యయం దామె యుండు,
సంశయము లేదు: నీ వేగు సమయమునకు
కోయుచుండును ప్రియురాలు కుసుమములను
చాపి నిజహస్తముల్ గవాక్షమ్మునుండి.

అట్లు కాదేని మృదుల పటాసనమున
వాలి యుండి మదీయ కావ్యమ్ము కేల
బట్టుకొని యామె యుద్రిక్తభావ యగుచు
చదువుచుండును కాకలీ స్వరముతోడ.

కానిచో నామె సోరణగండ్ల దరిని
ధవళి మోజ్వల వర్యంక తలముమీద
పండుకొని యుండి నా చిత్రపటమువంక
జూచుచుండును నిష్పందలోచనముల.

ఆమె యొకవేళ రమ్యవేత్తాసనమున
గూరుచుండి సూచికలతో కూర్చిమీర
నాగ రాక్షసములను మన్నామధేయ
మల్లుచుండును కాశేయ కాంచలమున.

ఇట్లు కాకున్న వీణ వాయింపుచుండు,
కంకణరవమ్ము గీతిలో గలిసిపోవ

కర్బుర మనోజ్ఞ మగు రత్నకంబళమున
 స్నిగ్ధ హృదయాంబుజాళి ఆసీన యగుచు.
 కరతలాబ్జ సమర్పిత గండభాగ
 అర్ధ మాలిత నయనయున్న మనోక
 విధముల న్నన్నగుర్చి భాషించుచును
 బోలు జాల నిష్కలయై పూర్ణహృదయ.
 మందయానముతోడ దన్తనిరంబు
 జేరి సోపాన పాళికా శ్రేణి వెంట
 నరుగు లోనికి - నిను గాంచినంత నామె
 వలుకరించు పురాతన పరిచయమున.
 జీవితేశ్వరి నిను నుఖాసీన జేసి
 ఆదరముతోడ భాషించు నవసరమున
 నాయుదంతంబు మిగుల విన్నాణముగను
 ప్రియ మధుర రీతిలో దలపెట్టు మమ్మ!
 ప్రీతితోడ దరత్రవ పెనగొనంగ
 ఆమె నీ భాషణంబుల నాలకించు.
 నీ సుధారస నిష్యంది నిస్సవనమున
 తెలుపు మామెకు ప్రణయ సంజేశ మిట్లు :
 జీవితేశ్వరి, యేల జాలము
 చేయుచుంటివా తెలియ దయ్యో!
 వివిధ చింతలతోడ నామతి వికలమై పోయెన్.

ఈర్ష్యచే నామీద నీతో
 నెవ్వరేని నిరాపనిందలు
 సృష్టిచేసి అనేకగీతుల చెప్పలేదు గదా ?
 హేయభావము నీకు నాపై
 నెట్టులేని జనింప జేయగ
 ఖలులు నీతో నన్నియేనియు కల్గ లాడరుగా ?
 నిష్కళంకపు సరళహృదయపు
 నీవు ప్రేయసి, నిశ్చయమ్ముగ-
 ఎల్లరును నీలాటివా రని యెంచబోకు నుమీ !
 అవ్యవాక్కుల నెంతమాత్ర
 మ్మాలకింపక ధీరవృత్తిని
 నన్ను ప్రేమను జూతు వనియే నమ్మియున్నాడన్.
 ఎల్లదేశల నీవు ప్రియతమ,
 హృదయ నాథునిగా దలంతువు
 నన్ను నిశ్చలబుద్ధితో నని నమ్మి యున్నాడన్.
 కొంతకాలమునుండి లోచన
 కువలయమ్ములు లక్ష్మీ, తావక
 పదన రోచి రివ్వరహితములై వాడిపోయినవి !
 ఐన నేటికి చూపు లిక ప్రియు
 రాల, హృదయము లమలరాగ
 ప్రబల సూత్రముతోడ దృఢముగ బద్ధమై యుండన్ !

కాలయాపన మగుటచే ని-

ష్కారణమ్ముగ, గుండె తరిగెడి

భూరి భూర నిరాశ యెడనెడ పొడముచుండు గదా!

నీ స్వరూపము నా యెడందను

నిండి యుండుటజేసి లక్ష్మీ,

అన్యయువతికి తావు లేదీ యంతరంగమునన్.

ప్రియతమా, నే నిరుపమాన

ప్రేమపూర్ణ విలోచనమ్ముల

ఎదురు చూచుచు నుండు నీకై యెల్లవేళలను.

సాహసమ్మును మామకీన

స్థైర్యగుణము గ్రహించియును నీ

వింక నేటికి జంకుచుంటివా యెరుగకున్నాడన్.

పారద్రోలు మధీరవృత్తిని

ప్రాణకాంతా, ధైర్య మూనుము-

వీరసతి వయ్యెదవు గేహము వెడలి యరుదేరన్.

కదలి రా ప్రియురాల, నీయా-

గమనకాలమునందు యుష్మ

త్పరణి కవరోధమ్ము చేయంజాల రెవ్వారల్.

రమ్మ చుంజికొంపు బొమ్మ,
 రమ్మ నా బంగారు చిలుకా,
 రమ్మ రమ్మరాజహంసీ, రమ్మ శీఘ్రముగన్.
 కూర్చితో సౌఖ్యమ్మ నీకొన
 గూర్చ నేను మెలంగుచుండగ
 ఏవిధంబుగ నుందువో నీ వెంచి చూడగదే.
 ప్రణయినీ, నీ కమర నస్త
 ద్భావము ప్రసాదముగా నీ
 వెట్టి స్వప్నము లపుడు కాంతువొ యెంచిచూడగదే.
 స్థూన మెరుగని కుసుమగుచ్ఛము
 మాడ్కి నిరతము నాధుమస్తక
 మంగడనమ్మె వెలయుదువు సుకుమారభావమునన్.
 సాహచర్యముచేత ప్రతిభా
 శాలినీ, కవితామృతము నీ
 విమలవాక్కున తీలమై నావిర్భవించు జుమీ!
 గాన కవితా శిల్ప సులలిత
 కళలతో నొప్పారి యస్త
 న్నవ్య గేహము కేవల స్థూనందధామ మగున్.
 విశ్వగాయకమాళి కృష్ణుని
 నేణు వటు మన జీవనములు
 దివ్యగాన తరంగములలో తేలియాడు జుమీ!

అన్నివేళల నాదరించుచు
 అఖిల విధముల మేలు సేయుచు
 మిగుల నను బ్రేమించుచుండెడి మిత్రులున్నగు.
 అందు నస్తత్త్వాణ సము లగు
 నావు లెందరో కలరు, వారలు
 కవులు, నీ కంకితము లిస్తును భండ కావ్యములన్.
 అమల హృదయముతోడ నా ముఖ
 మభిలషించెడి స్నిగ్ధ శిల్పులు
 మధురముగ జత్రింతు నీ ముఖ మంజురూపమున్.
 సరస సారస్వతము లక్ష్మీ,
 సఖులచే ననివారితముగ
 నీన్న గూర్చి యనేక గీతుల నివ్వటిల్లు జుమీ!
 రమ్మ మాణిక్యంపు బొమ్మ,
 రమ్మ నా బంగారు చిలుకా,
 రమ్మ ర మ్మోరాజహంసీ, రమ్మ శీఘ్రముగన్.
 ఎల్లవేళల నీదురాకకు
 నెదురు చూచుచు యుగము లట్టులు
 కఠినవైఖరి వాసరమ్ములు గడపు చున్నాడన్!

స మా గ మ ము

౧

అస్రయత్నమ్ముగా లభ్యమైన యస్స
దీయ సమ్మేళనము భవదీయ లజ్జ
లీన మగునేని, యుద్రిక్త మానసమ్ము
శాంతి గను పెట్టులో ప్రియకాంత, చెపుమ !

అధిక సుకృతవశాన సమాగమమ్ము
పుష్పమాస ప్రభాతము పుణ్యవేళ
సంఘటిల్లెను బహిరంగ సౌధమందు :
పలుక నేటికి దేవి, సంభ్రమము వీడి !

అన్య లాకస్థికమ్ముగా నరుగుదెంతు
రేమొ స్రాణప్రియా, ఒక యింత యనుము
పెదవులు కదల్చి, ఉన్నది ప్రేమ మనెడి
సలలి తోక్తులు మత్కర్ణజాహమందు.

ఎగిరి పోవుచు నున్నవి ఈ యమూల్య
భంగు రాల్పక్షణమ్ములు ! పలుక వేమి !
భవ దసంబద్ధ మానమ్ము బాధపెట్టు
చాల హృదయేశ్వరీ, ఈ విలోల చిత్తు !

కోపము వహింపబోతు, నీ కోమలతను
మధుర సంస్పర్శనశమున మామగీన
వపువు వ్యాయామ సంతత వృధిత, మిథును
కోరకెత మయ్యె, అయ్యెను కుసుమితంబు !

— 9 —

చీకటులు వాలుచున్న ప్రాచీన సౌధ
పార్శ్వ కక్ష్యను ప్రియతమా, భాసితెదవు
మంజుల శిరోరుహావలీ మధ్యమందు
తనరు నూతన హేమావతంస మట్లు.
పరులు లేరని తలతు నీ భవనమందు—
బాహ్యలోకము మరచి, సంభ్రమము విడిచి
శీఘ్రముగ మద్భుజాంతర సీమ జేరి
జీవితేశ్వరి, నిర్వృతి చెంద గలవు.
అద్దిరా యెంత మాగ్ధ్యము ! ముద్దరాల,
నేను భేదింపగలను నీ మానముద్ర—
అధర నుధ జాలువారు క్షణార్థమంటె
ప్రియతమా, గాఢ చుంబన వీడిత మయి.
యంత్ర నిష్పీడిత లతాంత మట్లు నీవు
చెలియ, మత్తోడ భాగాన నలిగి నవుడు

ఎగిరి పోయినదా లేద యింతకు మును
 ఆవరించిన వివిధ భయాదికమ్ము !
 మంచి, దిక పోదమా ప్రియా, మనగృహమ్ము
 ప్రసృత నూతన వస్తు సంపదలతోడ
 సంభృతం బయి వాసక సజ్జకవలె
 కాచుకొని యుండు నస్తదాగమమునకు.
 సాదముల వ్రాలె దేటికి ప్రాణకాంత !
 సేవ్య సేవికా బుద్ధి త్యజింప గదవె !
 రమ్ము పోవుద మీ ముహూర్తమున, నీవు
 యామినీ వేళ గృహలక్ష్మి వగుదువు నుమి !...
 ప్రియులకు వియోగ మిట్లు కల్పించి యెవడు
 పితృత కంఠాన అరుదెంచు విఘ్నమూర్తి !
 వైశమీ జీవితేశ్వరీ, వచ్చువాడ
 నిన్ను గృహలక్ష్మిగా గొను నిష్ఠతోడ !

3

చిత్ర మయ్యె ! మహాశివరాత్రి పుణ్య
 కాలమందు భవల్లేఖ కరగత మయి
 ప్రమద మొనగూర్చి యించుక బాధకూడు
 గలిపినది ప్రేయసీ, నఖిలము వోలె.

దాటివత్తున చెవుము కవాటవాటి
 డేగవలె సౌధ కుట్టిమ భాగమునను !
 వలదొకో ! ఆయన శలాక వలచి కొంత
 ప్రియతమా, ఒక్క ముచ్చటన పెట్టుకొందు.

ప్రథమ వీక్షణమందె నాపైన నీను
 చెప్ప శత్రుము కాని విచిత్రరక్తి
 ఉదయ మొంది ప్రవృద్ధమై యున్న దనియు -
 కాలయాపన మేల నిష్కారణముగ ?

అర్పణము చేసినా నంటి పాక్షిణుని
 నీ హృదయ జీవితమ్ములు నింపరక్తి.
 ఎప్పుడు శరీరమును సమర్పించగలను
 తెలియ దన్నావు : పేతువు తెలియరాదు.

ఏ ముహూర్తాన నను జీవితేశ్వరునిగ
 నీవు ప్రియతమ, భావించినావో యపుడె
 అఖిల బంధ పరిత్యాగ మొనరించి
 ప్రీతి సర్వస్వమును సమర్పించినట్లు.
 నీజనము మున్నియున్నారు నిద్రాన,
 రాజమార్గంబు నిరజన రమ్యము గద.
 జీవితేశ్వరి, ధైర్యము చేసి యిపుడె
 తరలి రారాడె గృహిణీపదమ్ము నంద ?

౪

వచ్చియున్నాడ నుత్తరద్వార దేశ
సవిధమునకు సంగీతానుసారముగను.
బంధనము వీడి బాహ్య ప్రపంచ రమ్య
రంగభూమికి నావెంట రమ్మ చేవి !

చిత్రవర్ణ కర్ణాట కౌశేయకమ్ము
దాలిచి యదృష్ట దేవతవోలె నిపుడు
జీవితేశ్వరి, అనుసరించెదవు నన్ను
ఇహ నుఖమ్ముల నోలలాడించుకొరకు.

మంచిమాటలతో నేదో వంచనమ్ము
చేసితి నటంచు పల్కెదు ! జీవితేశ్వ
రీ, స్వగుణముగానె యిలు విసర్జించినావు
నన్ను పాలింప, నిలుపుము నమ్మకమ్ము.

తరువుమాటున నన్ను వితర్దిక పయి
విశ్రమింతువ యించుక ? అశ్రమముగ
అశ్వశకటాన చనవచ్చు నస్తదీయ
సదనమునకు విభావరీ సమయమందె.

ఊగుతలమున ప్రియ, కూరుచుండగదవె !
నీకు నే వల్లభుండనే - నిజమ, సరియె !

నీవు ప్రాణేశ్వరివె కదా - నిజము, శుభము !

శంక విడువవె ప్రియతమ, ఇంకసైన !

ఇంక నొక కొన్నినాళ్లు పుట్టింటిలోన

గడపి వత్తువ నాయతికమునకు. ప్రియ !

నేను స్వేచ్ఛారశుండను, నీవు కూడ

సంతసమున స్వేచ్ఛగా సాగిపోవ్వు.

దంపతుల మైతి మని విస్మరింపవు కద ?

నీ వియోగము భరియింపనేర ననుచు

తెలియు గద ? నీవు త్వరలోనే తిరుగ వచ్చు

మాట సత్యమె కద ? పొమ్ము, మంగళమ్ము !

౫

నాకు దోచుచు నుండును నడుమ నడుమ -

దేవి దూర నిష్ణాక స్థిత, మదీయ

వదన రోచి రివలోకన వ్యగ్ర యయ్యు

ప్రతివిలోకన హ్రీభర భ్రాంత యగుట.

నాకు దోచుచునుండును నడుమ నడుమ -

దేవి నిశ్శబ్దముగ నరుదెంచి నాదు

స్నిగ్ధగండ స్థలాలపై సిగ్గుతోడ

అలతిముద్దుల నిడి వెన్న కరిగినట్లు.

నాకు దోచుచునుండును నడుమ నడుమ-
దేవి యగుదెంచి పశ్చాత్త దేశతలము
నుండి, నిజహస్త నీరేజ యుగళి నాదు
నయనములు మూసి మెల్లగా జనినయట్లు.

నాకు దోచుచునుండును నడుమ నడుమ-
మెల్ల మెల్లన నా వీపుమీద వ్రాలి
కోమల కరాల గాఢోప గూహనమ్ము
చేసి ప్రీయసి నను గ్రమ్మి వేసి నట్లు.

నాకు దోచుచునుండును నడుమ నడుమ-
నాకకల్లోలినీ సుఖస్నాతుడ నయి
నందనారామ వీధులయందు నేను
అమృత కలశమ్ముతో నడయాడునట్లు !